

Innehåll:

1.	Harrsjöns skatteläggning	sid.1
2.	Harrsjön skattelagt	" 3
3.	Ett möte på kronostigen	
	Pelle Olsson berättar	" 5
4.	Ättlingar till Martis Anna Andersdotter	" 11
5.	Johan Rask, soldat	
	Ur "Gamla byar i Vilhelmina"	" 13
6.	Flusspat vid Harrsjön.	" 50
7.	Männen som delar på lönen	" 52
8.	Trävarohuggaren-	
	Gustav Hedenvind Eriksson berättar.	" 55

Harrsjöns skattläggning. skall fastställa räntan från och med år

1848 utgöras;

Konungens befallningshafvande öfver Jemtlands läns utslag i anledning af det utaf landtmätaren J.P.Lindh i närvaro af gode män och kronombud den 19 augusti 1843 upprättade och af styresmannen för afvittningsverket förste landtmätaren J.A.Albin med eget utlåtande af den 1 sistl. juli insända förslag till skattläggning å nyhemmanet Harsjön i Frostvikens Kapell;

Carl H. Ekberg.

Gifvet i landskontoret den 20 oktober 1847.

Utaf berörde förslag inhämtas att den mark som blifvit utstakad till nyhemmanet innehåller 24089 tunnland, hvaraf likväl endast $1/3$ kan såsom duglig mark anses, att med de fodertillgångar som voro att påräkna, uppskattade till 52 lass blandfoder och $118\frac{1}{2}$ lass starr, kan framfödas 6 hästar, 18 kor, 6 ungnöt och 120 små kreatur, och att åkern, som består af sand och blekmjåla af svag beskaffenhet, och vara kunna utsås 4 tunnor korn och 2 tunnor potatis afkastar i medelgoda år 3:dje kornet.

Och har med beräkning häraf landtmätaren föreslagit Harsjö till $3\frac{1}{4}$ tunnlands skatt eller $13\frac{1}{24}$ mantal lappmarkshemman med 3 riksdaler 29 skillingar 4 runstycken banko att efter 25 frihetsår utgöras; från hvilket förslag styresmannen varit skiljaktig och hemställt om icke hemmanet med afseende å dess vidd och de fodertillgångar det äger bör skattläggas till 4 tunnlands skatt eller $2\frac{2}{3}$ mantals lappmarkshemman med 4 riksdaler 21 skillingar 4 runstycken i ränta, Och pröfvar konungens befallningshafvande skäligt med stöd af 9 punkten uti kongl brefvet den 14 juni 1826 fastställa styresmannens berörda förslag i hvad detsamma rör skattläggningen, och kommer således Harsjö att stå och svara för 4 tunnlands skatt eller $2\frac{2}{3}$ mantal lappmarkshemman med 4 riksdaler 21 skillingar 4 runstycken banko i ränta; men några frihetsår kunna icke beviljas detta för lång tid till-

baka anlagda hemman, utan skall fastställda räntan från och med år 1848 utgöras;

Och vill beträffande värdskapet konungens befallningshafvande meddela beslut, sedan ansökningar inkommit från dem eller de som anse sig till samma värdskap berättigade.

Den missnöjde klagar hos kongl. maj:t inom 30 dagar.

A.P.Sandström/

Nr	Detta kronony bygge, som bebo Carl H. Ekberg. Blandfor Starr	der	
		Lass	Lass
	åbbar, innehar inom nu uppgångna och och rörlagda rålinjer, +- ande ågor och lägenheter, nämligen:		
	<u>Inägor.</u>		
1	Inägor	36	-
2	Skäfteomyra	-	10
3	Bergslätten	-	8
4	Råka	-	2
5	Kyrkbergslätten	-	10
6	Korsflon	-	7
7	Långmarkflon		20
8	Granbackmyra	-	3
9	Yttre Fisktjärn	-	6
10	Entreningsmyra	-	6
11	Lilltjärnmyra	-	6
12	Bobergemyra	-	16
13	Hjerpåmyra	-	14
14	Skalmyra	-	25
15	Svantjärnmyrorna	-	10
16	Silljeåmyra	-	10
17	Nymyra	-	8
18	Söråbjälätten	-	20
19	Klingermyra	12	-

Harrsjön. (Skattlagt den 20 okt.1847)

Beskrifning öfver Harsjö krononybygge uti Alanäs capellag och Flåsjö socken af Norra häradet och Jämtlands län,upprättad för nybyggets skattläggning,i enlighet med de i kungl.brefvet af den 20 april 1841 stadgade grunder,af undertecknad lantmätare år 1843.

N:r	Detta krononybygge,som bebos af fyra åboar ,innehar inom nu uppgångna och och rörlagda rålinjer,följande ägor och lägenheter,nämligen:	Blandfo-	Starr
		der	
		Lass	Lass
	<u>Inägor.</u>		
1	Inägor	36	-
2	Skäftesmyra	-	10
3	Bergslåtten	-	8
4	Råka	-	2
5	Kyrkbergsslåtten	-	10
6	Korsflon	-	7
7	Långmarkflon		20
8	Granbackmyra	-	8
9	Yttre Fisktjärn	-	6
10	Entreningsmyra	-	6
11	Lilltjärnmyra	-	6
12	Bobergsmysra	-	16
13	Hjerpåsmysra	-	14
14	Skalmyra	-	25
15	Svantjärnmyrorna	-	10
16	Silljeåsmysra	-	10
17	Nymysra	-	8
18	Sörsjöslåtten	-	20
19	Klingermysra	12	-

20 Lappsundet

2

-

21 Björksundet

2

-

22 Flodalen

-

25

23 Fiskhusholmsmyra

-

8

24 Dala slätten

-

6

25 Bygdvattenmyra

-

6

Summa

52

237

Med denna fodertillgång, hvaraf hälften af starrslätten begagnas hvarje år, utfodras 6 hästar, 18 kor, 6 ungnöt, 120 småfäkeatur Af skogs- och betesmarken, för det mesta bestående af dels stenig, dels sidländ och myrartad jordmån, anses $\frac{1}{3}$ för duglig och resten - eller $\frac{2}{3}$ - oduglig.

Betet för de kreatur som å nybygget kunna vinterfödas är gott.

Hela området innehållar 24089 tunnland.

Åkerjorden består af sand- och blekmjåla, är frostnämnd och af svag beskaffenhet .

Därå utses årligen 2 tunnor potatoes (potatis), 4 tunnor korn, som i medelgoda år gifva 3:dje kornet i afkastning.

Att föregående beskrifning, som grundar sig på ej mindre åboarnas uppgifter jämförda med tiondelängden, än ock en noggrann besiktning å marken, är enligt med rätta förhållandet, betyga:

Harrsjön den 19 augusti 1843

På ämbetets vägnar

J. Lindh

Jöns Göransson och Olof Pehrsson, gode män.

Olof Gabrielsson (Harr 25)

Olof Andersson (Harr 16)

Anders Ersson (Harr 22)

Carl Stolts änka(" 76)

På kongl. maj:ts och kronans vägnar

Per Holm v.länsman

Ett möte på kronostigen.

Av Erik Berg.

Per Olsson från Harrsjön i nordligaste Jämtland - numera bosatt i Dörotea - åtnjuter rykte som en av Sveriges skickligaste björn- och älgjägare. Så gott som hela sitt liv har han tillbragt i skog och mark. Fjällborna är i regel inte så språksamma av sig, och Per Olsson utgör inget undantag i det fallet. Det skulle aldrig falla honom in att skryta med sina jaktbedrifter. Men under jaktturen, som kanske räckte en vecka eller mer, blir det alltid en eller annan episod från andra jakter berättad - som ett apropå till den eller den händelsen eller helt enkelt för att fylla ut en kvällsstund i timmerkojan - och här har jag försökt återge ett av Per Olssons jaktäventyr så som han själv berättat det.

Men nu låter jag honom själv få ordet:

- Så långt jag kan minnas tillbaka, har jag varit intresserad för jakt - ja, jag kan nästan säga, att det varit mitt liv. Jag var säkert inte mer än sex år, när jag började jaga harar och ripor. Vid femton års ålder fällde jag min första älg - eller rättare sagt var med om att fälla den, ty det var flera än jag i jaktlaget - och från den stunden räknades jag till de vuxna jägarna, de som jagade älg och björn. Fördens skull har jag inte lagt av all annan jakt - ånej, jag har nog skjutit åtskilligt med fågel och annat smärre vilt i mina dagar. Tjädertuppsskytte - s.k. toppsskytte under vintern har jag sysslat mycket med, och jag skulle tro, att jag knäppt bortåt ett par tusental tjädrar. Hur många harar och rävar jag skjutit, har jag inte kunnat hålla räkning på, men det är åtskilliga. Omkring femton uttrar har jag på min skottlista. Älgarna har jag heller inte räknat, men det är väl ungefär ett femtiotal. Det var inte så gott om älg i min hemtrakt. Björnjakter har jag deltagit i hundratals, men själv har jag fällt bara tio stycken.

Numera är ju björnen fridlyst sedan flera år tillbaka, och jag vet ju

inte, om jag nånsin mer ska få tillfälle till en dust med nalle. Björnjakten är i alla fall för oss jägare uppe i obygderna den förnämsta. Björnen är oöverträffad som motståndare. Han är slugare än något annat av skogens djur, och hans snabbhet är överraskande. Jag har varit med på björnjakter som varat i veckotal - och slutligen gett till resultat att nalle totalt dragit oss vid näsan. Men i gengäld kan avgörandet komma snabbt och till vår, d.v.s. jägarens fördel.

Om det är någon jakt jag minnes bättre än de andra? Åjo, det kan jag nog säga Den var åtminstone för mig så äventyrlig, att jag har god anledning att komma ihåg den så länge jag lever. Jag blir också ständigt påmind om den jakten, när jag tittar på min mauserstudsare. Det finns en del märken i kolven och i metallen kring slutstycket, som har sin särskilda historia ...

Det hände så länge sen som 1920, men jag minns fortfarande datum; det var den 26 september. Ja, den dagen drog hemmensägaren Jakob Jonsson och jag till skogs med våra hundar. Jakobs hund hette Flykt och min Björn. Bägge var äkta Jämtlandsspetsar och fullt injagade på björn. Björn var förresten den bästa hund jag haft under hela min tid som jägare. När vi kommit cirka 3 kilometer från Harrsjön och befann oss på norra sluttningen av Blomsterberget började hundarna, som vi hade i band, bli mycket oroliga. Vi släppte dem och öster om Blomsterberget fick de upp en björn. Det var bara några minuter efter det vi släppt dem. Vi hörde på drevet, att nalle tog undan med full fart. Det bar av nedåt kronostigen mellan Harrsjön och Norrsjö.

Jakob och jag beslöt att dela på oss. Han följde drevet i språngmarsch och själv tog jag en genväg för att söka möta björnen vid ett pass på kronostigen. Detta pass låg ungefär två och en halv kilometer i nordlig riktning från det ställe, där vi stått och hört drevet gå löst.

Björnen, liksom älgen, har nämligen sina bestämda stråk, som generation efter generation följer.

När jag i full fart nalkades passet - kom också björnen! Vi upptäckte varandra samtidigt, och då befann vi oss bara ungefär åtta meter från

varandra. Jag slängde ögonblickligen mitt gevär - ett 8 mm. mauser - till axeln och sköt. Jag siktade på björnens hjärta men i hastigheten tog väl kulan någon tum för långt bakåt - ty visserligen stöp nalle, men var genast på fötter igen och gick till anfall.

Jag hann mata in en andra patron - men inte ta sikte. Just som jag såg kornet svänga in mot nalles bringa, törnade vi ihop, nalle och jag - skottet gick i luften - jag fick en våldsamt stöt för bröstet och ramlade baklänges med björnen över mig. Samtidigt drog besten ena ramen över vänstra sidan av mitt ansikte, så att klorna gingo in till benet. Björnen ställde sig med framtassarna på mina axlar och började bita åt halsen till.

Men nu hade jag en rentav enastående tur. Geväret hade nämligen kommit att falla tvärs över min hals med magasinet mitt för strupen. Och när nalle nu bet till, fick han geväret i gapet. Jag hörde hur det gnisslade och krasade i metall och trä.

Björnen höll envist bettet, hans ögon gnistrade av ilska, och fradgan droppade ur käften och rann het och frän över min hals. Jag kunde inte själv göra något för min räddning utan låg stilla och väntade på hundarna. Jag hörde deras skall växa i styrka - och jag märkte, att nalle började bli orolig.

Så ljud hundskallet tätt inpå - Björn och Flykt bröt fram ur skogen och höggo ögonblickligen in på besten. Nu hade inte nalle tid med mig längre. Han tog till flykten och rusade med hundarna gläfsande och huggande i hasorna på sig bort genom skogen.

Och nu hände någonting ganska egendomligt. I hastigheten tog björnen geväret med sig och slängde in det i ett busksnår beläget ett tiotal meter från tummelplatsen. Han gjorde det antagligen i rent misshugg - fast nog såg det ut som om han med avsikt tog det i gapet bort från mig. Men det var nog tur för nalle att han fick bössan med sig, när han gav sig av, ty jag var redan på benen, när han kastade bössan ifrån sig och hade ledigt hinnit ge honom ett skott, om jag med detsamma hittat vapnet. Jag stod och lyssnade efter drevet, som gick västerut norr om Fånsjön.

Jag kände mig tämligen matt och olustig, men jaktivern brann trots allt i mitt blod, så jag samlade mina krafter och följde efter drevet. Ungefär tre kilometer höll jag väl ut, och en gång var det nära, att jag på nytt kommit i håll.

Men efter de där tre kilometrarna började jag känna, att mina krafter totalt var på upphällningen. Det skymde för ögonen och susade i öronen, hjärtat kändes färdigt att stanna. Jag måste hejda mig och ta stöd mot ett träd. Och där stod jag och mådde illa värre en stund. Jakten måste jag ge upp, det insåg jag. Jag blev allt mattare och måste till slut lägga mig ned. Hur länge jag låg så, vet jag inte.

Till slut kom Jakob. Han blev förfärad över mitt tillstånd. Han tvättade av mig blodet och baddade med antiseptisk lösning, som vi alltid brukade ha med oss. Nu först blev det klart för mig, hur pass illa tilltygad jag var. När björnen släppte mig var jag för ivrig att komma efter honom för att tänka på, om jag var skadad eller inte, och sen hade jag blivit alltför illa därän för att orka undersöka skadorna. Men Jakob talade om för mig att ena öret var kluvet och att jag hade fem djupa skråmor från örat nedåt halsen - efter björnens klor alltså. Min rock var också sönderriven. Men det var ju tämligen lindrigt ändå, så illa som det ett slag sett ut för mig.

Mitt gevär hade ju tagit emot det värsta! Och det syntes minsann på det! Träet i kolven var sönderbitet och i metallen på magasinet syntes tydliga repor. Jakobs ankomst piggade upp mig, och när jag nu fått såren omskötta, kände jag mig bättre. Vi kokade kaffe, och jag försökte äta en bit. Efter det hade jag repat mig så pass, att jag ville vi ånyo skulle ta itu med björnen.

Vi satte nu så god fart jag kunde åstadkomma efter hundarna och björnen. Nalle var ganska svårt sårad, det såg jag på blodspåren. Vi följde spåren västerut mot Bunkerfjället och sedan öster om Harrsjöbyn. Vid en tjärn såg vi det sista tecknet efter honom, och där hade också hundarna givit tappt och kom oss tillmötes.

Trots allt ville vi inte ge upp hoppet att få tag i björnen och fortsatte därför att söka honom i flera dar - men förgäves. Det sista spåret såg vi vid tjärnen nedom Fånfjället, och vi kunde inte upptäcka någon plats därintill, där han kunnat gömma sig.

Det kan förefalla märkvärdigt att björnen, så svårt sårad och medtagen av blodförlusten, kunnat springa ifrån två så förstklassiga hundar som Björn och Flykt, men en björn är inte alls den klumpiga, tröga luns som många tycks tro utan faktiskt ett av storskogens snabbaste djur. Den här hade givit sig tid att stanna minst ett tjugotal gånger för att skölja såret vid bäckar och gölar.

Vart björnen tog vägen torde bli en olöst gåta, men min tro är den, att han simmade ut i tjärnen och dränkte sig. Att han begick självmord, således, då han kände att han inte förmådde klara sig undan oss.

Jag förstår, att det här måste låta fantastiskt, men varför skulle det inte vara så. Jag har talat med gamla björnjägare - äldre och erfarnare än jag - och de håller med mig. De säger, att så snart en björn är svårt sårad och känner slutet obevekligt nalkas, går han hellre och dränker sig eller gör av med sig på något annat sätt, än han låter sig falla i jägarens händer.

Jag tror att Per Olsson har rätt - eller åtminstone kommer sanningen bra nära. Jag tänker på vad gamle Sjul, lappgubben, berättade mig om björnen de jagade, och som tog sin tillflykt upp i fjället, på en klippavsats. När han märket, att han var inringad, och att jägarna kommo närmare och närmare - vad gjorde han då? Jo, han kastade sig utför stupet och hamnade sönderslagen och död, på botten av en klyfta, där jägarna inte kunde nå honom. Vetenskapen måhända skrattar åt dessa hypoteser, men jag för min del gör det inte

Nå, till slut frågade jag förstås Per Olsson, om han fick några men av sitt farliga äventur.

- Ånävars, svarade han. Jag kände mig krasslig flera dar efter den där sammandrabbningen, men sedan kryade jag på mig, och såren läktes fint. Numera är det bara märkena på mausern jag har kvar som minne. Men den

Till dig som är släktforskar!
gav mig också en lärdom. Dittills hade jag trott, att björnen var så där
tämligen ofarlig för en människa med ett modernt gevär i handen. Men
nu visste jag lite mer...

I alla fall återvann jag som sagt snart både hälsan och jaktlusten -
och fjorton dar senare fick jag skjuta en annan björn.

Original till antavlan har utarbetats av Per Gösta Lindqvist,

Östra Storbyn 2527, 790 56, Våmhus.

Anna Andersdotter född 1805 22/9, Mora (se Torsfjärden 1)

gift 1834 i Mora med

Jonas: Ers
Barn:
Försäkran angående frihet från vissa äktenskapshinder.

Härmed försäkrar jag på heder och samvete,

1) att jag icke förut ingått äktenskap:

annat äktenskap än med

2) att jag, såvitt mig är veterligt,

a) icke är i rätt upp- eller nedstigande släktskap med eller syskon med min trolovade

Eva Mathilde Petersen

b) icke är syskon till någon, av vilken min trolovade är avkomling, eller själv avkomling av
syskon till min trolovade;¹

c) icke varit gift med någon, som är min trolovades släkting i rätt upp- eller nedstigande led eller
själv är i rätt upp- eller nedstigande släktskap med någon, med vilken min trolovade varit gift;

d) icke är behäftad med fallandesot eller lider av könssjukdom i smittosamt skede.²

Almas

den *12 September* 19*40*

Per Magnus Olsson

Harviken

Egenhändiga underskriften bevittna:

¹ Där till äktenskap visas tillstånd jämlikt 2 kap. 8 § i lagen om äktenskaps ingående och upplösning, skall denna punkt uteslutas.

² Är trolovad känd för fallandesot — i vilket fall erfordras läkarintyg att fallandesot, som härrör av övervägande inre orsaker, icke kan hos honom påvisas — eller visar han Konungens tillstånd att utan hinder av sådan sjukdom eller könssjukdom i smittosamt skede ingå äktenskapet, skall här uteslutas vad som avser sådan sjukdom.

Till dig som är släktforskare!

Flera familjer i vår socken, bl.a. i Harrsjön, är ättlingar till
Martis Anna Andersdotter född 1805 22/9 å bifogade antavla.

Originalen till antavlan har utarbetats av Per Gösta Lindqvist,
Östra Storbyn 2527, 790 56, Våmhus.

Anna Andersdotter född 1805 22/9, Mora (se Torsfjärden 1)

gift 1834 i mars med

Jonas Ersson Wikstrand född 1807 1/1, död 1880 11/3, v.kyrkv., Li 91.

Barn:

s Erik	f. 1834 16/8	gift med Anna Märta Olofsdotter Harr	49
d Anna	f. 1837 24/8	" " Nils Isaksson	Harr 29
s Anders	f. 1842 7/1	" " Anna Persdotter	Ri 37
d Bengta	f. 1844 24/4	" " Samuel Salomonsson	Harr 74
d Brita Kajsa	f. 1848 25/1	" " Jöns Larsson	Lid 53

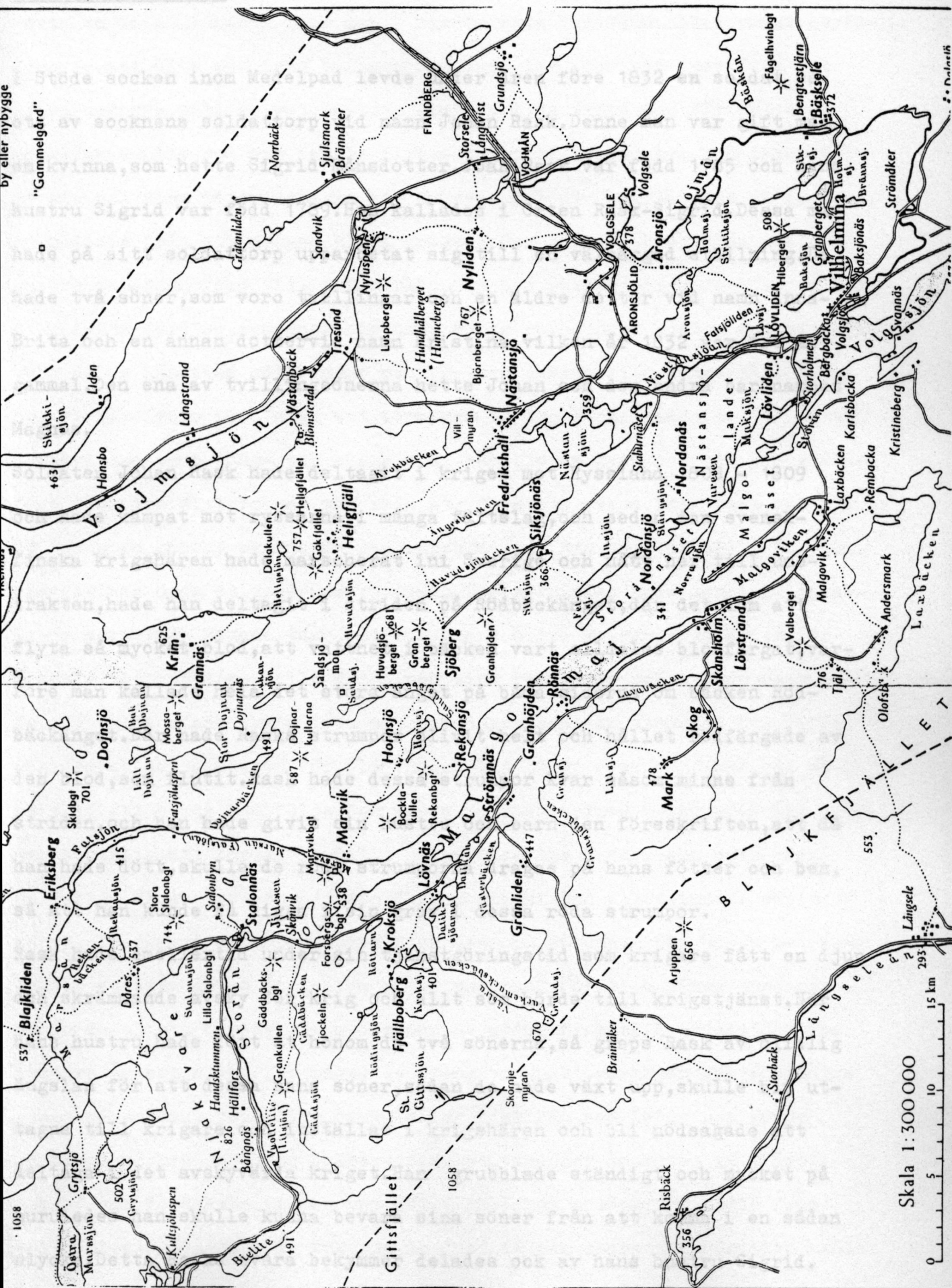
Lycka till med släktforskningen!

Martis Anna Andersson f. 1715, 6. 1737 eller 1738 d. 1776 i Vidbäcken	Lassie Karin Eredotter V. Storbyn 23 f. 1714 eller 1715 i juni d. 1883 29/5 i Vidbäck	Martis Anders Andersson f. 1741 Vidbäcken (V. Storby) d. 1789 i Finland rupad i krig	Grymb Brita Oledtr f. 1745 16/9 Östra Storbyn	Lok Per Persson f. 1748 g. 1770 d. 1812 Vidbäcken	Lassie Anna Oledtr f. 1752 2/7 d. 1797
	Lassie (Stor) Olof (Crym) Hansson Soldat Carnifal, sedan Calku, korpral d. 1776 12/5, Ö. Storbyn		Kring Elin Laredotter f. 1707 25/4 d. före 1776	Lok Per Persson f. 1712, Vidbäcken g. 1739? d. i Västra Storbyn	Lassie Olof Andersson f. 1709, V. Storbyn 2:dra gången d. 1786 i Indor 2
				Fors Karin Nilsdotter f. 1715 i Limbyn d. 1790 15/7, Limbyn 21	Hinde(rs?) Anna Eredotter f. 1708 8/8 död 1775 16/5 "harmynt, svärstalis"

Martis Anders Andersson f. 1771 15/4 Vidbäcken, Våmhus, d. 1838 3/3 Lok Anna Persdotter f. 1772 18/5, d. 1856 4/7, Torsfjärden, Ström

Martis Anna Andersdotter f. 1805 22/9, död 1834 i mars (se Harr 96)

Martis Anders Andersson f.1715,g.1737 eller 1738 d.1776 i Vidbäcken	Martis Anders Andersson f.1684,g.1707 8/3d.1758	Martis Anders Larsson f.1654,g 1679
Lassis Karin Ersdotter V.Storbyn 23 f.1714 eller 1715 i juni d.1883 29/5 i Vidbäck	Ribb Maria Larsdotter f.1692 1/8	Barbro Nilsdotter f.1663,d.1740,Storb. Ribb Lars Hansson f.1659,d.1720 Brita Mattsdotter f.1663
Grymb Brita Olsdtr f.1745 16/9 Östra Storbyn	* Lassis Erik Olsson f.1665 d.1737 27/5,Storbyn Marit Olsdotter f.1669,d.1735 29/5 + Lassis (Stor) Hans Persson f.1668,g.2 1704,d.1753 i juni Karin Olsdotter f.1670,d.1743 18/6 Krång Lars Persson f.1673 g.1706 25/2,d.1739 3/6 Brita Ersdotter f.1680,ev-79 (lever 1736)	Olof Ersson f.1635,d.1719 Back Karin Hansdtr,f.1645,d.1723 Olof Persson f.1629 Skomakar Chirstin Persdtr,f1639 Back Per Hansson Karin Andersdotter f.1647 Olof Jonsson Karin Jonsdotter Krong Per Larsson f.1647 ----- ev.Erik Halfvardsson ev. Cherstin Andersdtr f.1647
Lok Per Persson f.1712,Vidbäcken g.1739 ? d.i Västra Storbyn	+ Lassis Per Persson f.1680 g.1708,d.1718,Storbyn 20 Lok Brita Jonsdtr,f.1691 5/6 d.1764 18/1 Fors Nils Nilsson,f.1681 g.1706,d.1746,Limbyn 21/22 Karin Larsdotter f.1686,d.1748	Back Per Hansson Karin Andersdotter f.1647 Lok Jon Olsson,Bonäs,Mo Karin Mattsdotter Skrädd. Nils Nilsson f.1645 Fors Anna Larsdtr f.1656 Lars Larsson Chirstin Olsdotter
Lassis Olof Andersson f.1709,V.Storbyn 2:dra gången d.1786 i Indor 2	* Lassis Anders Olsson,f.1685 g.1707,Storbyn 11(efter frun) Margeta Olsdotter f.1688 d.1754 Hinde Eric Persson,f.1683 d.1718 i Norge.Soldat Nýamn Urbus Cherstin Ersdotteer f.1676,d.1758 2/6	Olof Ersson f.1635,d.1719 Back Karin Hansdotter,f.1645,d.1723 Olof Ersson Elin Olofsdotter Hinde Per Persson f.1642 Marit Erlandsdtr f.1646 Erik Ersson Anna Olsdotter
Martis Anna Andersdotter f.1805 22/9,död 1834 i mars (se Harr 96)		
Martis Anders Andersson f.1771 15/4 Vidbäcken,Våmhus,d.1838 3/3	Lok Anna Persdotter f.1772 18/5, d.1856 4/7.Torsfjärden,Ström	

Skala 1:300 000

0 5 10 15 km

Johan Rask, soldat.

I Stöde socken inom Medelpad levde under åren före 1832 en soldat på ett av socknens soldattorp vid namn Johan Rask. Denne man var gift med en kvinna, som hette Sigrid Månsdotter. Joah Rask var född 1785 och hans hustru Sigrid var född 1789. Hon kallades i Orten Rask-Sigrid. Dessa hade på sitt soldattorp upparbetat sig till en välbärgad ställning. De hade två söner, som voro tvillingar, och en äldre dotter vid namn Anna-Brita och en annan dotter vid namn Kristina, vilken år 1832 var tre år gammal. Den ena av tvillingsönerna hette Johan och den andra bar namnet Magnus.

Soldaten Johan Rask hade deltagit i kriget mot Ryssland 1808 - 1809 och hade kämpat mot ryssarna i många fältslag, och sedan den svensk-finska krigshären hade marscherat in i Sverige och nått ner till ume-trakten, hade han deltagit i striden på Rödbäckänget, där det kom att flyta så mycket blod, att vattnet i bäcken vart alldeles blodfärgat, var-före man kallade hela det stora ängat på båda sidorna om bäcken Rödbäckänget. Där hade Rasks strumpor blivit helt och hållet rödfärgade av den blod, som flutit. Rask hade dessa strumpor kvar såsom minne från striden, och han hade givit sin hustru och barn den föreskriften, att då han hade dött, skulle de röda strumporna dragas på hans fötter och ben, så att han kunde få ligga i sin grav i dessa röda strumpor.

Rask hade emellertid under sin tjänstgöringstid som krigare fått en djup och skrämmande avsky för krig och allt som hörde till krigstjänst. När hans hustru hade fött åt honom de två sönerna, så greps Rask av olidlig ängslan för att dessa hans söner, sedan de hade växt upp, skulle bli ut-tagna till krigare och inställas i krigshären och bli nödsagade att delta i det avskyvärda kriget. Han grubblade ständigt och mycket på huruledes han skulle kunna bevara sina söner från att komma i en sådan olycka. Detta Rasks svåra bekymmer delades ock av hans hustru Sigrid. Nu hände det att Rask kom att lära känna två män, som av någon anled-

ning hade vistats en tid uppe i Lappmarken, och dessa kunde för Rask berätta om förhållandena inom detta vidsträckta landskap. Bland annat berättade de, att alla män inom Lappmarken genom lag voro befriade från att bliva uttagna till krigstjänst. Nu gick en ljus tanke upp för soldaten Rask: Han skulle med sin familj flytta upp till Lappmarken och däruppe åt sig och sina söner anlägga ett nybygge, och där skulle hans söner vara räddade från att nödgas bliva krigare. Han började överlägga med sin hustru om denna färd till Lappmarken, och hon visade sig vara lika villig till detta företag, som Rask och hans söner voro. Under hösten och vintern 1832 sålde han sina nötkreatur och får och nästan alla andra tillhörigheter, vilka voro för tunga att föra med på den långa resan. Blott hästen, körskrindan samt gång- och sängkläder behöllo de kvar, och ett par veckor före påsk den vintern var man redo att företaga resan. Rask hade med sig på resan en ganska betydande penningssumma, som han hade erhållit för den egendom, han hade sålt. Så kom resdagen. I körskrindan hade man lagt in alla de saker man ämnade taga med sig. Rasks äldre dotter, Anna Brita, förklarade, att hon icke ville följa med sina föräldrar och syskon, utan sade sig vilja stanna kvar inom sin hemsocken, och där stannade hon. Färd-sällskapet satte hästen för släden, och den långa resan började. Man skulle till att börja med följa den stora kustlandsvägen norröver. Denna väg var behaglig att färdas på. Lilla Stina fick åka i skrinkan hela vägen. De övriga fingo tura om med att åka på slädkistan eller inne i skrinkan en vägsträcka, varefter en annan fick åka och så undan för undan med alla. När en åkte gingo de övriga efter skrinkan. Särdeles långa sträckor hunno de ej att färdas varje dag, men de nådde fram till Anundsjö kyrka i norra Ångermanland. Där måste de övergiva kustlandsvägen och fortsätta resan på en smal och dålig byväg eller fjällväg, som ledde upp genom Anundsjö socken och över Solbergsfjället, varefter de kommo in i Åsele socken och fortsatte vidare upp mot Vilhelmina socken och nådde fram till Volgsjö-platsen. Dit ankommo de just då den stora påskhögtiden skulle firas i kyrkbyn, dit bönder och nybyggare hade samlats till högtiden. Där kom Rask i samtal med bönder från olika håll, och han fick höra, att

vid övre änden av Storsjön eller Malgomajsjön funnos nog lägenheter till ett nytt nybygge. Under högtiden kom han ock att göra bekantskap med bönderna från Strömnäs, och av dessa erhöll han goda underrättelser och anhöll att i sällskap med dessa bönder få fortsätta resan. Efter högtidens slut följde Rask och hans anhöriga i färdsällskap med strömnäsbönderna till Strömnäs, dit de anlände omedelbart efter påskhögtiden 1832. I Strömnäs fick Rask hyra Jöns Danielssons bakestuga till bostad för sig och familjen, och rum för hästen erhöll han i samma gårds stall, och foder åt hästen skulle han erhålla till billigt pris av Jöns Danielsson. Nu hade man intet annat att ta sig till än att hålla sig i ro på gården och vänta till den tid, då snön tinade bort av marken, och Malgomajsjön blev isfri. Men Rask och hans söner togo sig till att lära sig binda och bo sådana nät, som man brukade vid fiske i den stora sjön vid Strömnäs by, och de skola hava hunnit med att tillverka sex nät, innan Malgomajsjön blev isfri. En alldeles ny stor båt skall Rask hava köpt sig av Mats Mikaelsson, den andra bonden i Strömnäs. Så snart det hade blivit öppet vatten rodde Rask och hans söner uppåt den stora sjön och genom det breda sundet mellan Storsjön och Jillesen, rodde över denna sjö och fortsatte uppefter ett sel och sågo, att en stor älv utmynnade i detta. De förstodo, att denna älv var Storån eller Kultsjöån, och de landade och drogo upp båten på selets västra strand. De hade kommit sig på ett vidsträckt slätland, vid vilkets västra sida ett brant högt berg med mycket branta sidor höjde sig. På slätlandet nedanför detta berg växte skog av grova höga tallar, och i gläntorna mellan tallarna växte tätt, högt blåbärs- och lingonris. När de gingo åt norr, stötte de på en bred djup bäck, som rann spak mellan backarna. De förstodo, att denna bäck var Stalonbäcken, som man hade talat om i Strömnäs, och de förstodo också, att det branta berg, som höjde sig med flera toppar norrom Stalonbäcken, var det ofta omtalade höga och vidsträckta Stora Stalonberget. När de vände åter från bäcken, funno de på slätlandets västra del ett ställe, som Rask fann synnerligen lämpligt till gårdsställe. Men inga redskap hade männen med sig för att undersöka jordmånen på slätlandet med,

ty de hade tagit allenast yxorna med sig, men med yxorna täljde de stakar, spetsiga i ändarna, och med dessa kunde de bryta upp mull ur markytan och funno, att jordmånen på slätlandet bestod av grovt grus, uppblandat med fin sand. Ingenstädes kunde de anträffa sten nere i narken, men på några ställen lågo några mycket stora stenblock uppe på markytan. Rask var glad och nöjd och sade att man hade anträffat ett ytterst lämpligt gårdsställe och därtill stenfri odlingsmark till mycket stor vidd. Kunde de blott finna tillräckligt av slättesmyrar och rödningsland, så hade de allt som behövdes för att anlägga ett nytt kronohybygge, på vilket de kunde få bosätta sig. De by, men de sade ock, att om Rask ville hava dessa lägenheter

Sedan de hade besett platsen för den gård, de ämnade bygga upp och den mark, de hade att odla upp till åker, begåvo sig de tre männen på vandring uppefter Storån, och där anträffade de ganska snart stora vidder av rödningsland, men detta var beväxt med hög och tät videskog. Sedan männen hade besett dessa tillgångsmarker, vände de åter till det släta området mellan Storån och Stalonbäcken, vilket de visste kallades Stalonnäset. Nära intill bergbranten västerom näset utsågo de en stor gran, under vilkens vida kvistkrona de skulle taga sitt natthärbärge. En eld tändes utanför granens kvistkrona och sökte sig barr och fuktig moss, som de övertäckte elden med, så att från den en tjock och från rök skulle uppstiga och hålla myggen borta under natten. Sedan de hade ätit sin kvällsmåltid ur sina medhavda matsäckar, lade männen sig att sova under den stora granens kvistkrona och sovo där ända till dess att solen följande morgon hunnit stiga högt över de lägre bergen österom Stora Stalonberget. Sedan männen hade ätit morgonmåltid, beslöto de att denna dag klättra upp på Stora Stalonberget och bestiga dess toppar, från vilka de skulle få en vidsträckt översikt kring hela trakten omkring övre änden av Malgomajsjön. De gingo till båten och rodde förbi Stalonbäckens nynning i selet och landade på dess norra strand, varefter de gingo över små backar och dalar, till dess att de nådde stora bergets branta södra sida, varefter de arbetade sig upp på berget och klättrade upp på dess särskilda toppar. När de hade klättrat upp på bergets östligas-

te topp, kunde de se, att en massa större och mindre myrar lågo på korta avstånd från varandra i skogslandet öster och nordost om Stora Stalonberget. Där skulle Rask få låta åt sig utsyna en nämnd av myrar till båtflåttesland. När männen hade kommit ned från berget till båten, satte de sig i den och rodde hem till Strömnäs. När de kom till Strömnäs, berättade Rask och hans söner för männen i Strömnäs huru deras färd hade avlupit. De talade även om, att de hade antfäffat ganska vidsträckt rödningsland uppefter stränderna av Storån. Men nu förklarade Strömnäsborna, att detta rödningsland genom en tilläggssyn var lagt under Strömnäs by, men de sade ock, att om Rask ville hava dessa lägenheter lagda under sitt nybygge, skulle de gärna avstå dem åt honom och giva honom köpehandling på dem, utan att han skulle behöva erlågga någon besättning, ty bönderna sade sig ej kunna nedlägga något arbete på dessa lägenheter, som lågo på så långt avstånd från deras by, och tillade, att de hade rödningsland till så stor vidd nära byn, så att de aldrig skulle hinna med att avrödja detta land i sin livstid. Nu fick Rasks son Johan, som var skrivkunnig, sätta sig och ställa ihop en köpeavhandling efter gubbarbas föresärande åt Rask. Han tog emot denna handling med tacksägelse. Denna önskade att taga kännedom om. Om ett par dagar skulle vattnet i byn hade börjat sänka sig och då sade sig bönderna i byn ämnat begiva sig med båtar och två notar till Svalegrunnan i Jillesen för att där draga not under kommande natt. Rask och hans söner beslöt att följa bönderna på denna fiskefärd. Bönderna gävo sig på väg uppåt sjön med fyra båtar och två notar. När de kommo på Svalegrunnan, kastade man ut notarna med notbåtarna och de andra båtarna eller slängbåtarna, närmare land för att "hjälpa", d. v. s. draga notarna åter upp i notbåtarna. De drog flera notvarp under kvällen och natten och vid varje varp fingo de en överväldigande mängd stenbit, röding, sik och abborre i notarna och tömde dessa i båtarna. Dessa fylldes mellan vrängerna, så att fiskhögarna nådde nästan upp till relingarna. Rask insåg att man på Svalegrunnan skulle kunna fånga hur mycken fisk som helst, blott man hade not och två båtar. Denna ledning av deras storlek och form och läge i förhållande till små-

tar. Han fattade det beslutet, att han under kommande vinter skulle leja en kunnig nätbindare till sitt hem i Strömnäs, vilken skulle kunna hjälpa honom själv och hans söner med att binda en mindre not. En andra båt skulle han också förvärva sig.

Från Stora Stalonberget hade Rask kunnat se ett antal myrar inom skogslandet öster och norrom detta berg, men huru skulle han och hans söner finna igen dessa myrar, om de gåvo sig ut för att söka upp slåtteslägenheter, och huru skulle de få reda på, hur dessa kallades? Han hörde sig om efter någon, som skulle vara så väl känd inom trakten öster och norrom Stalonberget, att han skulle kunna ledsaga Rask och hans söner till dessa myrar och säga honom namnet på myrarna. Ingen i Strömnäs hade någon kännedom om trakten, där dessa myrar lågo, men de kunde berätta om en dräng, som nu var i Skansholm, men förr hade tjänat såsom lappdräng och renskötare hos den lapp, som vår och höst bodde på landet nordost om Stora Stalonberget, och de menade att drängen skulle hava god kännedom om den trakt, som det nu var fråga om. Johan Rask rodde till Skansholm och fick där komma till tals med den ifrågavarande drängen. Drängen sade sig hava vandrat ofta inom trakten, och han var villig att ledsaga Rask till de myrar som denne önskade att taga kännedom om. Om ett par dagar skulle drängen infinna sig i Strömnäs för att följa med och ledsaga Rask till den myrtrakt, som det hade varit tal om. På utsatt dag kom drängen. Under de dagar man väntade på drängen, hade Rask låtit sin son Johan vika samman ett par pappersark till en bok, i vilken Johan skulle skriva upp namnen på de slåtteslägenheter, som man skulle söka upp. Rask och hans båda söner och drängen begåvo sig i båt till Stalonnäset och vandrade vidare till trakten öster och nordost om Stora Stalonberget. Där anträffade de ett stort antal små och större myrar, som lågo spridda i närheten av småsjöar, tjärnar, bergkullar och åsar. På alla dessa kände drängen till namn, och dessa namn tecknade sonen upp på sitt papper, men icke på en enda av de myrar, de anträffade, visste drängen av något namn; något sådant hade han aldrig hört nämnas. Men de tre männen gåvo namn åt myrarna med ledning av deras storlek och form och läge i förhållande till små-

sjöarna, tjärnarna, bergkullarna och skogsåsarna. Men det var icke tillräckligt med att giva myrarna namn, männen måste också bestämma, hur stor avkastning foder i skrindor eller lass, varje myra skulle kunna ungefärligen giva, när den avbärgades. Även en myras läge i väderstreck från gårdsstället samt ungefärliga väglängden från detta ställe till myren, måste bestämmas och antecknas. Under denna dag, då männen ju hade kommit från Strömnäs, hunno de bese, värdera och giva namn på de myrar, som lågo österom det stora berget. Sent på kvällen slog de sig till ro under en stor gran, där de tände eld, åto aftonvard och lade sig där att sova under natten. Under följande dag besågo och namngåvo de myrarna i nordost och norr om Stora Stalonberget ända fram mot Fatsjön och västerut efter denna sjö. Frampå aftonen denna dag hade de hunnit med att bese och värdera det antal myrar, som Rask skulle kunna få uppvisa för synemännen, då anläggningssyn komme att förrättas på Stalonnäs nybygge. Förbi västra sidan av det stora berget gingo de tre männen åter till båten vid sjöstranden och satte sig i denna och rodde till Strömnäs under sena kvällen. Rasks medhjälpare fick på morgonen följande dag ersättning för sitt besvär, varefter han vände åter till Skansholm.

Men Johan Rask hade beslutat sig för att redan denna sommar bygga upp gård åt sig på Stalonnäset och för den skull hade han betingat sig timmerkarlar från Strömnäs, Rönnäs och Skansholm. Nu var den rätta tiden inne att taga i med detta byggnadsarbete och nu sände han bud till de betingade arbetarna att infinna sig i Strömnäs för att därifrån begiva sig till Stalonnäset. Till Strömnäs kommo de betingade männen roende i båtar. De hade med sig tunga matsäckar, nät, huggyxor, täljyxor, timmernavare, handsågar, timmerdrag och timmertåg och varjehanda andra redskap, som de kunde ha användning för. Johan Rask och hans båda söner stodo färdigrustade att i sällskap med det övriga manskapet företaga färden till Stalonnäset. När männen ankommo till detta näs, drogo de sina båtar ett stycke inpå landet invid sjöstranden, där de skulle kunna stjälpas om båtarna och hava sina tillhörigheter under dem, ifall att regnig väderlek skulle inträffa. När uppehållsväder var rådande, skulle männen ha sina boplatser

och sovställen under de stora granarna, som växte nära varandra nedanför bergstupet väster om gårdsstället.

Allra först fingo några av männen begiva sig till östra sluttningen av Stora Stalonberget för att där riva björknäver att täcka husen med, ty Rask hade under sin vandring över det stora bergets östsluttning lagt märke till, att där fanns en vidsträckt björkskog med stora björkar, lämpliga att riva taknäver av. De nävrar männen revo lös från björkstammarna, skulle de lägga den ena nävern inuti den andra, så att tjocka och tunga näverrullar bildades. Dessa näverrullar skulle de bära till gårdsstället, och där bräcka nävrarna över eld, så att de rätade ut sig, varefter de skulle lägga näverplattorna i lager på marken och till sist lägga kubbar och stenar ovanpå näverlagren, så att nävrarna ytterligare skulle pressas släta. På en enda dag hunno dessa män riva så mycket näver, som skulle komma att gå åt i taken på husen och därtill bräcka nävrarna och lägga dem i lager.

Ett par andra män fingo giva sig in i granskogen uti en dal i berget västerut och där riva upp husmossa och hänga upp denna på granarnas kvistar eller breda ut den på marken att där torka. Ett par av de övriga männen började fälla grova raka tallar på gårdsstället och i dess omedelbara närhet, kvista av de fällda stammarna, hugga av dem till lagom långa timmerstockar och barka av dessa. Johan Rask själv gick omkring och sökte efter ett ställe, där lera fanns, och i en liten myr invid Stalonbäcken, där bäcken hade skurit bort myrtorven, anträffade Rask lera. Visserligen var denna mycket sandblandad, men Rask ansåg, att man väl skulle kunna använda denna lera, när det bar till att mura i hans stuga. Här på den lilla myren skulle man kunna öppna upp lertag.

Sedan alla männen hade hjälpts åt att hugga till timmer för husen, tog de sig före att bära fram tjocka och tunga stenhällar till hustomterna, vilka de redan hade röjt av och slätat till, och där började nu männen lägga ut stenfot till de två husen, som Rask ämnade uppföra. De lade hällarna bredvid varandra i rader på marktorven, så att fyrkanter bildades, på vilka husens väggar skulle timras upp. Rask ämnade låta uppföra en

stuga,mycket lång och bred.I denna stuga skulle det vara varken förstuga eller kamrar,utan allenast ett enda vidsträckt stort rum till bostad för Rask och hans anhöriga.På norra gavelväggen skulle dörröppning till det vida rummet upptagas och utanför denna vägg skulle man, sedan stugan var upptimrad,inrätta ett ritt av klovar till en rymlig förstuga. I stugans östra och södra väggar skulle låga men breda fönsteröppningar upphuggas.Stugan skulle upptimras till blott tolv varvs höjd och något varmtak skulle ej inläggas men golv av slättäljda plankor eller syllor skulle inläggas i det stora rummet i stugan.

Samtidigt med att hälften av arbetskarlarna timrade upp stugan,skulle den andra hälften timra upp ett litet fähus med port och lada,men denna byggnad skulle hava blott tio varvs höjd.Ej heller i den byggnaden skulle varmtak läggas,men golv av plankor skulle fähuset förses med.Så hade Rask beslutat,att hans nya gård på Stalonnäset skulle anordnas,och nu bar det till med att timra upp de två husen.Timmerkarlarna hunno med att timra in två och tre stockvarv om dagen i husets väggar,och efter ett fåtal dagar hade man timrat husen till väggbanden,och det fordrades blott vidare att timra upp svagt lutande låga rösterna på husets gavelväggar och draga upp kroppåsen och övriga takåsar och timra in dessa i rösterna på de båda husen.

Under det männen voro sysselsatta med att timra upp husen,anlände till arbetsplatsen lappmannen Bengt Andersson.Denne lappman var innehavare av lapplandet Västra Malgomaajlandet,och till detta lappland hörde Stalonnäset.Bengt Andersson började förebrå Johan Rask för att denne hade olovandes börjat bygga upp gård åt sig på hans lappskatteland.Rask svarade,att han icke hade vetat något om att detta näs hörde till ett lappland,och nu frågade Rask,om han inte kunde få köpa näset av lappen.

Lappgubben svarade,att det kunde Rask få göra,men han sade sig vilja hava sex riksdaler för näset.Rask lade upp köpesumman åt Bengt Andersson,och denne lovade i timmermännens närvaro att ej infinna sig vid den kommande syneförrättningen för att där framföra invändningar mot nybyggets anläggning.Efter detta köp kunde Johan Rask anse sig gå och stå på egen

grund och mark på stalonnäset.

Sedan timmermännen hade timrat stugan färdig, täljde de av stuguväggarna på husets utsida, varefter de högg upp dörröppningen och fönsteröppningar i stugans väggar och fogade in gåtorna uti de upphuggna gåtskåror-na uti stockändarna invid dörr- och fönsteröppningarna, på det att stock-arna skulle hålla sig stadigt liggande på varandra och icke börja gli-da åt sidorna vare sig inåt eller utåt. Sedan man hade slättäljt stugans väggar på in- och utsidan, täljde de av fähusväggarna både utan och innan. Först hade de dock huggit upp dörröppning i fähusets gavelvägg mot fähus-porten. Uti foderladan hade timmerkarlarna huggit upp dörr under det de timrade upp ladan. Väggar i ladan täljde man icke av, utan lät stockarna behålla den rundade form, som de fått af naturen. I fähuset hade männen under upptimringens gång huggit upp en liten fönsteröppning, ej större än att i den kunde insättas ett litet fönster med fyra små rutor i bredd. Men nu återstod att mura spisel och murpipa i stugan. Nästan alla timmerkarlarna hade deltagit i murningsarbete och voro väl kunniga att mura. Utanför stugan inrättade männen en lerlave av klovar, på vilken man skulle reda lera, och sedan förfärdigade de två bårar med hel och tät botten. Med dessa bårar skulle man kunna bära lera från lertaget i den lilla my-ren vid Stalonbäckens strand, stjälpå leret från bårarna på lerlaven, blanda till vatten i leret och sedan bearbeta leret på laven genom att dänga det kraftigt med grova käppa, då leret skulle bliva segt och smidigt att klema mellan murstenarna med. Först buro nu männen från bergets sida in i stugan ett antal stora stenblock, av vilka de murade upp murgrunden. Murgrunden gjorde nära fem alnar lång och lika bred, ty Rask ville hava en mycket stor spisel. Alla öppningar mellan stenblocken i murgrunden fyllde man igen medd redd lera. På murgrunden murade man upp spisen. När man kom till stalonnäset, där de flyttade utan klovorna från stugans dörröppning och en fönsteröppningen, så att de fingo ljuset i stugan, där de

murade upp murkåpan på spiseln framsida, lade man till stöd under denna mycket starka bärstänger av gjörk och ändarna av dessa bärstänger stöddes upp av en mycket grov stolpe av torr björk, stående såsom spisstolpe på hörnet inåt rummet. Sedan laden och spiskåpan voro uppmurade, fortsatte man att mura upp murpipan, vilken kom att nå mer än en aln över stugutaket. När de började att mura upp murpipan, inlade de en fingertjock bräda mellan hållarna i murpipan tätt ovan murkåpan. När de hade murat upp murpipan till den höjd denna skulle hava, drogo de ut brädan, då en öppning i muren uppstod, i vilken man skulle kunna skjuta in ett spjäll av järnplåt.

Nu var bygget av gården i det närmaste fullbordat, men timmerkarlarna stannade ytterligare några dagar kvar vid de uppbyggda husen, och nu klövo de sönder stockar och täljde av dessa till golvplankor och drogo in och tapplade upp dem inne i stugan och fähuset. Därjämte täljde de till en lång bräda, som skulle uppfästas till hyllor på stugans väggar.

Än sen slutade sitt arbete med att resa upp klovar framför dörr- och fönsteröppningarna i stugan, varefter alla, som hade vistats på Stalonnäset, gick till sina båtar och rodde hem till Strömnäs, där Rask hade att avlöna sina arbetare, och denna avlöning gjorde nog ett djupt skar i hans kassa, men så hade han fått mycket arbete utfört, och ännu hade han ej så litet pengar kvar i sin plånbok. I Strömnäs skulle Rask med sin familj stanna kvar även under kommande tid ända till nästa vår, då han ämnade flytta med husfolk och allt han hade till sitt nybygge på Stalonnäset. Så blev det också.

Under denna sommar bedrev Rask och hans söner ivrigt fiske och gjorde lång efter annan fiskefärder upp till Jillesen och Svalegrunnan och fångade mängder av fisk, som man saltade ned för vinterbehovet. Rask köpte till sitt hem mycket salt, så att man där kunde få salta fisken så mycket, att den icke kunde komma i jäsning och bliva illaluktande och dålig till smaken. Under denna senare del av sommaren begåvo sig Rask och hans söner till Stalonnäset, där de flyttade undan klovarna från stugans dörröppning och ena fönsteröppningen, så att de fingo ljus i stugan, där de

med plåtbeslagna träskyfflar togo sig för att gräva upp en fyrkantig, djup och vid källargrop mellan inre paret golvåsar. Den mull, de kastade upp ur gropen, buro de och skovlade iväg till stenfoten under stugan och mot nedersta timmervarvet i väggen, och hårt trampade de samman denna jord till en bänk utefter väggarna stugan runt, på det att kallvädret under vintern ej skulle slippa till att tränga in under golvet och göra det kallt i stugan. En sådan mullbänk utefter stenfoten och nedersta timmervarvet i en stuga kallar man inom Vilhelmina socken "fastgårdning". När männen hade gjort källargropen färdig och "fastgårdat" utefter stenfoten och nedersta timmervarvet, stängde de igen dörren och fönsteröppningen och rodde åter till Strömnäs.

Det blev höst. Johan Rask hade aldrig idkat jakt och fågelfångst och någon skytt var han icke. Men hans söner voro ivriga om att få följa Mats Mikaelssons söner på deras jakt- och fångstfärder för att få lära sig att sätta upp flakar och brannar, i vilka de fångade fågel.

När det led så långt fram på våren, att sjöarna blivit farbara, begav sig Rask på färd till Laxbäcken, där han hade fått veta att en skrivkunnig man bodde. Hos denne man infann sig Rask och anhöll om mannens hjälp att skriva en ansökan till K.B. om att få anlägga och upparbeta ett nytt kronobygge av nyuppfunna lägenheter omkring övra änden av Malgomajsjön. Den skrivkunnige författade ansökan med ledning av de meddelanden Rask gav och till handlingen lades köpebrevet på det rödningsland, som Rask fått övertaga av Strömnäs byamän. Den gamle mannen åtog sig att låta brevet med ansökan till K.B. fortast möjligt lämnas i posten. När detta för Johan Rask så betydelsefulla ärende lyckligen var uträttat, vände han åter till de sina i Strömnäs.

Under denna vinter hade han låtit en snickare, som skulle hjälpa hans son Johan att tillverka bord, sängar och några stolar till det nya hemmet på Stalonnäset. Men dessa två togo sig för att i gården i Strömnäs och Rönnäs köpa sig tillräckligt torrt virke att lagga kärl av samt köpte sig dessutom torkade vrilar och ämnen till tråg. Sådant torrt virke

fanns till överflöd i varje gård, och de två männen fingo köpa det till ytterst lågt pris. Av detta virke laggade de såar, tönslar att salta fisk i, mjölkbyttor, hankbyttor och stävor och utav vrilarna tillverkade de skålar och koppar och utav trågämnena tillverkade de ett ganska stort lager mjölktråg. Under det dessa två arbetade med sitt snickeri, satt Johan Rask själv och sonen Magnus och reparerade de nät, som man hade haft i bruk under sommaren och band därjämte flera nya nät. Till sist började de binda not åt sig, men i detta arbete måste de påkalla hjälp av Mats Mikaelssons söner, och innan vinterns slut hade de noten färdig och bodd. Johan Rask köpte sig också notsimmar, som voro ihopspunna av näver. När marken åter blev bar togo sig bönderna i byn till att barka sina nät och notar, och i detta arbete deltog också Johan Rask och hans söner, då de fingo barka noten och sina nät i sammanhang med, att Mats Mikaelsson barkade sina fiskredskap. Utav sonen till Mats Mikaelsson, Mats Matsson, köpte Rask en stor och stadig ny båt, så att han hädanefter var ägare till två välgjorda båtar.

Johan Rask hade kommit överens med Per Salomonssons söner i Granliden, Per och Johan, vilka båda voro glasmästare, d. v. s. voro ägare till diamanter, med vilka de kunde skära till fönsterglas och därjämte voro dugliga snickare, att dessa skulle tillverka åt honom dörrkistor och dörrar till stugan och fähuset och fönsterkistor och fönster-bågar med insatta glasrutor i till de två fönsteröppningarna i stugan på Stalonnäset och därtill fönsterkista och fönsterbåge till det lilla fönstret, han ämnade sätta in uti fähusväggen. Han hade lämnat de två snickarna noggranna mått på dörr- och fönsteröppningarnas storlek. De två snickarna dröjde ej med att tillverka de saker Rask hade betingat sig och kommo skjutsande till Strömnäs med de beställda snickerierna, vilka Rask fick taga emot och sedan erlagga betalning för. Rask fick inställa sina saker i gott förvar innanför dörren uti Jöns Danielssons rymliga härbärge.

När det led in i februari månad 1833 erhöll Johan Rask från K.B. remiss rörande sin ansökan att få anlägga ett krononybygge. I remissen meddela-

husgerådssaker, som man hade tillverkat, och därtill en del andra saker,

des, att anläggningssyn skulle förrättas på det ansökta nybygget under sommaren 1833 å dagar, som vederbörande kronolänsman inom socknen hade att bestämma, sedan denna remiss hade blivit uppvisad för nämnda tjänsteman.

Till påskhögtiden åkte Rask och hans hustru till kyrkoby i Vilhelmina, där de skulle få bo tillsammans med Jöns Danielssons folk uti Jöns Danielssons kyrkokammare på kyrkoplatsen. Under vistelsen på kyrkoplatsen erhöll Johan Rask underrättelse om, att länsman Rhen hade anlant till kyrkoby från sin ordinarie bostad i Dorotea. Johan Rask dröjde ej med att infinna sig i kronolänsmannens tillfälliga bostad i kyrkoby och för denne tjänsteman uppvisa sin remiss. Nu bestämde kronolänsmannen att anläggningssynen skulle förrättas på det ansökta nybygget de och de dagarna under juli månad instundande sommar. Kronolänsmannen meddelade även, att han skulle utfärda kallelsebrev till bönderna uti de till nybygget och närmaste byarna att infinna sig vid syneförrättningen, att där sin och sina byars rätt bevaka.

När kyrkfolket från Strömnäs återkom till sin hemby, rådde ett klingande skarföre på snön. Johan Rasks söner körde med hästen och tomskaklarna till Rönnäs och hade lyckan att där få köpa sig två käppskrindor, som vore fastsatta på långa bredmedslädar med järnstänger under medarna. Men de nödgades betala ganska mycket för dessa kördon. De bundo den ena käppskrindan efter den andra och lät hästen draga båda skrindorna till Strömnäs. I denna by fingo de låna ytterligare en käppskrinda, som var fastsatt på en bredmedsläde. Att tänka på att köra till Stalonnäs var någonting omöjligt, ty uppefter Storsjön fanns ingen väg, och skaren på snön var ej stadig för att befaras med häst. Den snickare, som förut hade varit Johans läromästare i snickning, var villig att följa med till Stalonnäs för att där hjälpa Rask och hans söner i deras arbete. I de tre käppskrindorna städade männen in dörrkistorna, dörrarna och fönstren, som de hade i förvar uti Jöns Danielssons härbärke, bordet, sängarna och stolarna, som snickaren och Johan hade tillverkat, ävensom alla kärl och husgerådssaker, som man hade tillverkat, och därtill en del andra saker,

som borde föras till Rasks nya gård samt sängkläder och mat för en något längre tid. Vid sextiden på kvällen bundo de fyra männen skidorna på fötterna, lade dragrepen av vidjor i käppskrindorna på sina axlar och drogo iväg med sina lass ned på Storsjöns is, följda av strömnäsfolkets blickar till dess de skyndes bort för åskådarna av det långa Björknäset. Något efter midnatt nådde männen fram till Stalonnäset med sina lass. De lyftade undan klovarna från stugans dörr och buro alla sakerna ur skrindorna, ställde och lade ned dessa saker utefter västra långväggen i stugan och stjälppte skrindorna, varefter de gingo på sina skidor till norra delen av bergkanten västerom gården, där gran växte. Här bröto och skuro de åt sig fång av späd grankvist och buro fången till stugan och bredde ut kvisten i de båda stannsängarna i jämnt lager och bredde ut de sängkläder, de haft med sig i skrindorna, och lade sig att sova.

Men tidigt på morgonen voro de uppe och i rörelse, kokade salt fisk och åt denna och drack mjölk ur den stora mjölkflaskan, de hade fört med sig, varefter de började dagens arbete med att passa in dörrkistan i stugans dörröppning och sätta in stugudörren på dess gångjärn i kistan. Sedan togo de undan klovarna från fönsteröppningarna och passade in fönsterkistorna i öppningarna och fönsterbågarna i kistorna och när den sena kvällen var inne, hade de både dörr och fönster i sin stuga, och inté heller hade de glömt bort att skjuta in spjället av järnplåt i spjällöppningen i muren. Smeden i Rönnsås hade klippt spjällplåten i lagom storlek och i dess ena tvärande hade han fäst ett handtag av järn. Följande dag började männen lägga in golv i stugan. Det var ett tidsödande arbete, ty de måste med långhyveln stryka golvplankorna raka i kanten, bortom håll i kanterna i varje sylla, slå in starka, grova pinnar i dessa håll för att passa plankan vid plankan. Detta arbete skulle räcka i flera dagar. De började lägga ned golvsyllorna från östra långväggen. Då de nådde källargropen vid mitten av golvet, måste de hugga in åsar mellan golvåsarna till stöd för golvplankorna på det ställe, där de nödgades hugga ut en vid öppning, fyrkantig till formen, genom vilken man skulle komma sig ned till vardera långväggen, så att sängarnas huvudändar kommo att hava plats

i källaren och uppur den. I kanterna av plankorna omkring källaröppningen högg och hyvlade de falser och till öppningen tillverkade männen en källarlucka, som i storlek passade till öppningen och kunde få stöd på fältsarna. I källarluckans ena ände slog Rask fast en märsla, som smeden i Rönneås hade tillverkat till handtag i luckan, så att man skulle kunna lyfta upp den från källaröppningen. Nedanför denna skulle man sätta in en stegstege att gå ned och upp på, när man hade ärende till källaren. När de hade lagt in golvet till mer än halva dess bredd, flyttade de alla sakerna från marken mellan golvåsarna in på det färdiglagda golvet och fortsatte att lägga golvet fram till västra långväggen. Sedan golvet låg färdigt togo männen sig till att sätta in tre par smala åsar under taket i stugan. Dessa åsar fästade de med starka vidjerep i takåsarna, så att de lågo på mer än manshöjd över stugans golv. Uti väggstockarna borrar de hål med timmernavaren och slog in starka björkpinnar i hålen, och på dessa pinnar lade man upp bräder till breda hyllor utefter båda långväggarna och satte även upp hyllor nedanför långväggarna, men dessa nedre hyllor gjorde man inte så långa. Man hade tillräckligt med bräder, ty timmermännen hade ju under förra sommaren täljt till en stor mängd. På väggen mellan spiseln och stugudörren satte de upp ytterligare hyllor, den ena över den andra från nära golvet så långt upp, som väggen räckte. I långväggen mellan östra fönstret och tvärväggen borrar de hål med takvednavaren i bredd med varandra på lika stor höjd över golvet och insatte i dessa hål långa och stadiga pinnar i två rader uppåt väggen. Dessa pinnar voro trågpinnarna, på vilka husmodern Sigrid skulle få sätta upp de fyllda mjölktrågen, sedan man hade flyttat till den nya gården med kreaturen. Till sist borrar Rask själv genom södra gavelväggen tätt in vid stugugolvet med timmernavaren ett hål snett nedåt och utåt och tillslöt hålet med en trätapp. Genom detta hål skulle man låta skur- och skölvatten rinna ut från golvet, då den tiden kom, att man skurade golvet i stugan. Inredningen i stugan var nu färdig. Man sopade bort tälj- och hyvelspånen från golvet, varefter man ställde vardera stannsängen vid vardera långväggen, så att sängarnas huvudändar kommo att hava plats

i vrån mellan långväggarna och södra tvärväggen. Framför södra fönstret satte man stugubordet och stolarna och i vrån innanför trågpinnarna reste man upp de tomma mjölktrågen. Det ena tråget utanpå det andra. De övriga tillhörigheterna måste man lämna på golvet till dess man hunnit sätta upp rittet utanför norra tvärväggen, i vilket man skulle få tillräckligt utrymme. stuga och fähus inreda. Nu drog man in två släddar med till-

Sedan de nu hade gjort undan med inredningen inne i stugan, grepo männen sig an med att inreda i fähuset. I den lilla långsmala öppningen, som timmerkarlarna hade huggit upp i södra gavelväggen, satte de in fähusfönstret av fyra små fönsterrutor i bredd och satte in fähusdörren i sin dörrkista, varefter de lade in fähusgolvet. Men detta lade de icke in över hela markytan inne i fähuset utan lämnade en mer än tre alnar bred rand av markytan bar utefter västra långväggen och likaledes lämnade de marken bar på en kort sträcka vid östra långväggen ett stycke från lörrväggen eller norra tvärväggen. På markranden vid västra långväggen ställde de upp båsladen i väggarna till de ett par alnar breda kobåsen. När de hade ställt uppladen till två plankors höjd, högg de in lika djupa hak i alla båsladen. Ur en ganska grov stock holkade de till en ränna eller koho, så lång att den räckte genom alla båsen utefter husets långvägg, varefter de fästade upp ytterligare tre plankor i varje båslad ovanför rännan eller hon, som de lade in genom alla båsen, varefter de avtäljde laden rundare i änden mot fähusgolvet. Därefter lade de in mebår eller gödselränna utanför båsen av två avtäljda stockar, mellan vilka de lade en plankor, som låg lägre ned än stockarnas sidor. Denna gödselränna räckte fram till gödselgluggen i södra tvärväggen. Gödselgluggen hade timmerkarlarna huggit upp, då de timrade upp fähuset. Vid södra hälften av östra väggen byggde upp hästspilta med krubba och ett kort lad. Öppningen mellan detta lad och södra tvärväggen skulle kunna stängas av med stänglar, så att hästen icke skulle kunna begiva sig ut på fähusgolvet. Gödseln hästspiltan finge man bära till gödselgluggen, och kasta ut den genom denna glugg. Omkring stycket av bar mark vid östra lång-

väggen ställde man upp fårgrindorna, inom vilka fåren skulle få hava sitt tillhåll. I väggen innanför fårkätten var en glugg upphuggen, genom vilken fårdongen, fårens spillning, skulle kunna kastas ut. I fähuset lada man icke in något varmtak, men syllorna i fähusgolvet fästade man samman med stadiga björkpinnar.

Nu voro både stuga och fähus inredda. Nu drog man in två slädar med tillhörande skrindor i fähusporten, stängde till stugu- och fähusporten och gav sig på hemväg till Strömnäs, och turades om att draga den tredje skrindan efter sig. I Strömnäs höll sig Johan Rask och hans söner tämligen stilla, ty nu hade förfallstiden för detta år tagit sin början, och inom kort skulle det vara ofarbart i skogen och på sjöarna. Under vintern hade Rask erhållit löfte att få köpa fyra kor och fem får av bönder i Strömnäs, Rönnäs och Skansholm, och dessa kreatur skulle få avhämtas, när det hade hunnit bliva grönt på marken.

När det blev landvak utefter Storsjöns sydvästra strand lade Rask och hans söner noten och näten jämte en del andra saker i båtarna och rodde i landvaken till Stalonnäset. I den stora vaken utanför Kultsjöåns mynning i Jillesen satte de ut sina nät, och på dessa fingo de så mycket fisk, att de hade nog av mat att äta ända till dess att flodvattnet i älven och i sjön steg så högt, att det ej lyckades längre att erhålla fisk på näten.

Det första arbete, männen togo sig före, var att ställa upp ett ritt utanför stugans norra tvärvägg. Rittet satte de upp av lämpligt långa tallklovar, vilka de reste upp mot tvärväggen i hela dess bredd. Mellan tvärväggens och de mot väggen lutande klovarna bildades en mycket rymlig förstuga. Någon dörr till denna förstuga insatte de inte. Men inne i rittet satte de upp tvärsllåar, på vilka man kunde hänga upp noten och annat, och i stuguväggen i rittet satte de in långa stadiga pinnar, på vilka de skulle kunna hänga upp nät, täcken och sängkläder samt gångkläder, som man icke hade bruk. I rittet satte man också in ett stort antal hyllor, på vilka man skulle kunna städa upp alla möjliga saker, som man behövde rum för. Över

öppningarna mellan de uppresta klovarna reste man något smalare klovar, vilka gjorde rittets väggar så täta, att snö och regn ej kunde tränga in. Nere vid sjöstranden, dar man redan förut hade utvalt båtlänning åt sig, satte männen upp "nätgistor", d.v.s. nätstolpar, på vilka de skulle kunna hänga upp de våta näten att torka, samt notstänger, att hänga upp den våta noten på.

Men nu började det lida så långt fram på våren, att träden och buskarna började få sav under barken. Männen fingo nu en bråttom tid. De begåvo sig till en bränna österom Stora Stalonberget, där allt land var beväxt med små björktelningar, tätt invid varandra. Sådana björktelningar kallade man vidjor. Dessa hade hunnit växa upp under den tid som förflutit, sedan skogeld hade förstört all skog i trakten, och där bildat en bränna. I denna risbränna skuro nu Rask och sönerne ned oräkneliga vidjor. Varje vidja skars av vid roten och vidjorna lades samman i tunga knippen, vilka buros hem till gården. Där fingo vidjorna ligga över natten, men följande dag togo männen sig till att kvista av vidja efter vidja och skrapa av barken utefter vidjans ena sida, varefter de vred vidjorna, som genom vridningen blevo mjuka och smidiga. Utav en del vidjor flätade männen laband och halsträljar, med vilka kreaturen skulle fästas fast i båsen uti fähuset. De övriga vidjorna lade de i ringar och satte dessa på träljar och hängde upp träljarna med videknippenna på pinnar i porten. En hel mängd laband tillverkade man. I varje bås inne i fähuset satte man ett laband på det sättet, att man borrade ett grövre navarehål tätt nere vid golvet inne i båsen genom husets vägg och stack den nedre änden av labandet, som hade lycka, genom hålet i väggen och gick sedan in i båset och drog efter bandet inåt, till dess att den stora knuten i bandets nedre ände grep fast mot veden vid hålets yttersida, så att bandet blev bergfast sittande i hålet och väggen. Genom lyckan i labandets andra ända trädde man in en trälj och hade efter en stunds arbete bindslen åt kreaturen i båsen. Därefter togo männen sig till att riva upp en mängd svaltorvor från marken och bära in dem i fähuset, varefter de av torvorna gjorde tjocka och mjuka golv i alla kobåsen. Varje kväll lade männen ut några av de nät, de hade tagit med från Strömnäs

och dessa nät vittjade de på morgonen och fingo då så mycket fisk, att de hade rikeligen med mat för dagen.

En följande dag gingo de tre männen ut till den vidsträckta tallskogen på Lilla Stalonbergets sydsida och lade därvid märke till, att tallarna i denna trakt ej voro mycket grova och alla dessa tallar hade grön bark ända från toppen ned till ett par famnars längd från roten. Här fanns den allra lämpligaste tall att taga bark av. De undersökte, huruvida tallarna på denna plats hunnit få sav under barken, "löpte", som man sade och funno att man utan hinder kunde börja taga bark i stor mängd. Männen togo till att fälla tallar hoptals. När de hade huggit ned en mängd av dessa träd, kvistade de bort den svaga kvisten av tallarna, men gingo sedan till sjön för att lägga ut näten, under det att Rask själv stannade i stugan för att där koka fisk åt sig själv och sönerna, och under det han väntade på deras återkomst, så täljde han av några stycken björkved och formade till tre stycken kilar, som han skar helt tunna i spetsen. Sedan sönerna hade kommit till stugan, åt man en grundlig måltid av färsk fisk och lade sig sedan att sova. Följande dag fortsatte de att taga bark och bära den till fähusporten. Denna dag arbetade männen ända till sent på kvällen i barktagningen, ty de hade i rittet så mycket fisk, att det var onödigt att lägga ut näten denna kväll. När de hade kommit hem, kokade de en gryta laxöring och röding, öste upp fisken i ett tråg och ställde detta på spiselhällen, satte sig vid spisen, togo med fingrarna de stora fiskstyckena ur tråget, förde styckena till munnen och beto loss fiskköttet från benen och kastade dessa in i spiselvrån, varefter de lade sig att sova efter den kraftiga måltiden. Även följande dag fortsatte de tre männen att taga bark och bära den till fähusporten, men på kvällen denna dag begåvo sig sönerna till sjön för att sätta ut näten, och samtidigt tog Rask yxan på armen och gick till stället, där de hade tagit bark, och högg där till tre kubbar ur den ej så tjocka övre delen av en vit avbarkad tallstam. Kubbarna högg han av till lika längd med barkrullarna, och bar kubbarna till fähusporten, dit han också bar tre kubbar, avhuggna ur timmerstockarna, då man timrade upp husen.

Följande dag skulle alla tre männen sitta i fähusporten på dessa kubbar, ivrigt sysselsatta med att hassla den bark, man hade tagit från de fällda tallarna, d.v.s. de skalade bort den gröna barken med knivarna, så att endast den vita barken blev kvar. För att kunna göra detta måste de rulla upp varje bark på en av de kubbar, som Rask hade huggit och burit fram fram från skogen. Till fähusporten hade man burit alla såar, man hade i gården. Så snart en bark var avskalad, lade de den uti en av såarna, och då sån var fylld med bark, bar man upp vatten och hällde detta över barken i sån, så att avttnet skulle få draga ut kådsmaken ur barken. Sedan de hasslat av all bark och med denna fyllt flera såar, så togo männen ytterligare mera bark till fähusporten och skalade bort den gröna barken från den vita. För att då hava såar att lägga barken i, togo de upp barken ur såarna, och hängde denna utvattnade bark på stänger, som de stödde upp mellan två och två tallstammar omkring husen på gården. På stängerna skulle barken få hänga kvar, till dess att den var torr och hård, och sedan skulle man hänga upp den i tjocka lager över starka stänger, lagda över åsarna inne i stugan. Under många dagar sysslade Rask och hans söner med att taga och bereda bark. Sedan de sedan i fred och ro under hela sommaren varningslös, Men högvattnet stod nu i sjön, och då blev det alldeles omöjligt att få någon fisk på näten. Rask och hans söner satte sig då i båten och rodde till Strömnäs, där de deltog i böndernas vårarbeten, medan de väntade på att sjön skulle börja falla, och efter en tids väntande sågo de, att Storsjön hade börjat falla i hastig takt. Nu var tiden inne för Rask och hans anhöriga att flytta till Stalonnäset för att bosätta sig där för all framtid. Johan och Magnus fingo begiva sig till grannbyarna för att därifrån avhämta de kor och får, som Rask hade fått köpa. Nu dröjde man icke med att flytta till sin egen gård. I den ena båten städade man in noten och de nät, man hade kvar i Strömnäs, och därtill allt annat, som man ägde och hade i denna by. Sonen Johan skulle få ro denna båt till Stalonnäset, men så snart han hade kommit fram dit, skulle han flytta allt, han hade i båten, på stranden och sedan fara över Storån till södra sidan och där vänta på kreaturens ankomst till älvstranden. Mor Sigrid och Magnus skulle färdas

med kreaturen på södra och västra sidan om Storsjön, Rask själv skulle först ro till det ställe, där Datikån rinner in i Storsjön för att hjälpa dem, som färdades med kreaturen, över denna å. När husmodern och Magnus komo med kreaturen till åmynnet, var Rask dem till mötes där och förde fåren till åns andra sida. Vattnet i ån var ej djupare än att korna kunde gå på botten och vada över. Rask begav sig roende uppefter sjön, och Sigrid och Magnus färdades med korna och fåren förbi nybygget Lövnäs, fortsatte utefter myrorna till Röttarsjön, gingo förbi denna sjö på dess södra sida och fortsatte över bergen nordväst om denna sjö, gingo över Gäddbäcken och Gäddbäckberget och nådde fram till Kultsjöån på kvällen. Rask och Johan voro dem tillmötes där med båda båtarna. Johan tog i fåren och förde dem över älven. Rask satte sig vid årorna i den andra båten. Sigrid fattade skällkon i skällträljen och Rask rodde ut och kon simmade bredvid båtens akter. Stäv och när de tre övriga korna sågo, att skällkon gav sig iväg över älven så gävo sig dessa kor också ut i vattnet och simmade efter den ko, som följde efter båten. Koskälla hade man fått med en av korna och fårkälla hade man köpt. I Lilla Stalonbergets sluttningar och dalar funno dessa djur rikligt bete och där gingo de sedan i fred och ro under hela sommaren varningslös, d.v.s. utan att hava vallpojke eller vallflicka i sällskap. Blott sällan begävo kreaturen sig så långt bort, att ljudet av koskällan icke hördes hemma vid gården.

När nu vårfloden hade sänkt sig undan i Jillesen, drog Rask och sönerna not på Svalegrunnan och i vikarna kväll efter kväll och ända till midnatten, och den mängd fisk de fångade, var rent av överhövan stor. Under denna sommare och under de följande somrarna levde man i gården uteslutande av fisk och mjölk, och under varje sommare saltade man ned fisk för vinterbehovet tönnel efter tönnel och dessa kärl voro så stora att de rymde mer än en unna vardera. Rask hade köpt till hemmet en stor säck, fylld med salt, som hade fått följa med i ena käppskrindan, då man drog fönster och dörrar till tuggan på Stalonnäset vid den tiden på vårvintern, då skaren var stark. Man hade därför utväg att få salta ned den fisk, man fångade, så kraftigt, att denna höll sig frisk och vällmakande under vintern, något som blott få ny-

byggare och bönder hade begrepp att göra. De allra största laxöringarna, vilka man i byarna omkring Malgomaj kallar lax, de stora rödingarna och de stora gäddorna flakade man på det sättet, att man skar upp fiskarna i ryggen, vek köttflagen åt sidorna, rensade bort innanmätet och sköljde fiskarna noga i vatten, varefter man med långa pinnar spände ut de tjocka köttflagen åt sidorna under det att dessa hölls samman av bukköttet. Dessa flakade fiskar hängde man upp på träpinnar, insatta i stuguväggarnas utsidor. Sol och vind torrkade dessa fiskar och förvandlade dem till torrfisk. Under vintern bräckte man halvvar av dessa torrfiskar på glöd och åt dem med smör till. I gården hade man nog både smörkärna och kärntörel, och även stora tråg att bearbeta smöret i, men det smör man där tillredde, åt man upp i gården, ty från Stalonnäs förde man aldrig ut något smör till försäljning. en av dessa myrar fick

På morgonen den första utsatta synedagen anlände kronolänsman Rhen i sällskap med två nämndemän för att förrätta anläggningssyn på det nybygge, som Johan Rask hade ingivit ansökan om att få anlägga och upparbeta. Synemännen tycktes ej fästa något avseende vid de hus, som Johan Rask hade uppfört på Stalonnäset, och syneförrättningen tog omedelbart sin början.

Rask uppvisade gårdsstället och åkermarken på Stalonnäset. Synemännen undersökte jordmånen på detta ställe och förklarade för Rask, att det åkerland denne uppvidade, var alldeles odugligt till åkermark, ty jorden befanns bestå av idel grovt grus och vattenvaskad sand. På sådan jord kunde varken säd eller potatis odlas, ty denna grus- och sandjord skulle aldrig kunna gödslas tillräckligt, hur mycken gödsel man än förde på åkrarna, och dessutom var detta ställe med säkerhet ytterst frostaktigt, då det ju låg mellan två dalar, genom vilka stora vattendrag runno fram. Genom dessa dalar skulle tidigt på sommaren stark köld stryka över näset, och där skulle allt, som var satt och sått, frysa bort till marken. Rask hade andra tankar om det åkerland, han hade uppvisat, och sade, att i många byar i hans hemsöcken i Medelpad hade bönderna idel sandjord i sina åkrar, men nog fingo de ändå bra skörd. Länsman Rhen fäste sig icke vid vad Rask sade, utan tog denne med sig till backarna och backplanerna nedanför det brant stupande Storalonberget, och där utsynade han och nämndemännen gårdsställe och åker-

början av Saraveckan i juli var nybyggarefolkets mening att börja slåttodlingsland för det nybygge, det nu var fråga om. Jordmånen var ganska stenbunden på detta ställe, men själva jorden fanns bestå av fin röd bergjord av god beskaffenhet. Hela området nedanför bergkanten var övertäckt med massor av nedfallen grov tallskog och på marken mellan de otaliga nedliggande tallstammarna växte en underskog av tät småbjörk. Det såg ej lovande ut, att på denna åkermark begynna odla upp åker. Från detta gårdsställe begåvo sig synemännen till ett par av de närmaste myrorna österom Stora Stalonberget och besågo dem. Men Johan Rask talade om för synemännen, att hans son Johan hade skrivit en förteckning över alla myror, som Rask önskade få lagda under sitt nybygge. När synemännen hörde detta, vände de åter till gården på Stalonnäset och nu fick Johan, sonen, räkna upp alla dessa myror, som borde läggas under nybygget. På var och en av dessa myror fick han angiva namn och säga huru stor höavkastning varje namngiven myra kunde ge och en hade att hålla upp mjöken ur flaskan åt sig. Men arbetet gick de komma att giva. Ävenså fick han meddela, i vilket väderstreck från bostaden den myra, som det var fråga om, låg och ungefär angiva väglängden från myran till bostaden. Kronolänsmannen upptog i syneprotokollet allt vad Johan meddelade. Johan Rask ledsagade synemännen till det rödningsland, som var att finna vid Storån och uppvisade sitt köpebrev på dessa lägenheter, vilka nu blevo intagna i syneprotokollet. I detta syneprotokoll angavs även att till timmer för husbehov fanns tallskog nära, att ganska gott mulbete var att finna i Stora och Lilla Stalonbergen och att givande fiske till husbehov kunde idkas i Jillesen och Malgomajsjön. Synemännen föreslogo att tjugofem års frihet från skatt och ränta måtte medgivas åt nybyggaren på det nu utsynade nybygget, vilket synemännen ville förordad till anläggning under namnet Stalonnäs. Innan aftonen denna dag var syneprotokoll förordningen verkställd, och mot kvällen, sedan synemännen av Rask hade uppburit rese- och dagtraktamentsersättning, satte de sig i sin egen båt och rodde iväg över Jillesen till Malgomajsjön. Slåttandtiden närmade sig. Rask och hans söner hade varit ivrigt upptagna av att tillverka höräfsor, hässjeräfsor och liorv och från en smed i en by längre österut i socknen hade Rask genom Mats Mikaelsson i Strömnäs fått bekomma ett antal goda myrliar och ett par höliar av sex kvarters längd.

I början av Saraveckan i juli var nybyggarefolkets mening att börja slåttanden. Det bar då av för alla i gården, till och med unga Stina, ut till myrarna österom Stora Stalonberget. Där hade de många myrar, vilka nu för första gången slogos. Ingen myr var av stor vidd, men de var bevuxna med högt och tätt gräs, så att man på en myr med obetydlig vidd kunde få hässja upp foder i flera tjugofyrafångshässjor. Men slåttarne hade mycket arbete med att ställa upp hässjor, till vilka de hade att draga fram det hässjevirke, de högo i skogen i myrens närhet. Icke vidlyftig var detta slåttesfolks utrustning för vistelsen vid slåttesängarna. I näverkanten "slåtteskonten", hade de en rätt stor mängd av kokt färsk fisk, invirad i nävvar, och i mesen hade de burit med sig en stor slåttesflaska av trä. Ovanpå fisken i konten voro några små träkoppar inlagda. Sådan var slåttarnas utrustning. Dag efter dag under hela slåttanden fick man äta kokt färsk fisk och dricka mjölk till fisken. Var och en hade att hälla upp mjölken ur flaskan åt sig. Men arbetet gick undan med god fart. Myra efter myra avbärgades.

När slåttesfolket från Stalonnäs en kväll voro på väg till hemmet, togo de vägen över en låg bergshöjd nordost om Stora Stalonberget. När de vandrade uppöver bergssidans sluttning kommo de helt oväntat ini en ganska vidsträckt bränna. Det var tydligt för dem, att brännan var en nybränna, där skogselden måtte ha rasat fram för endast fem, sex år sedan. På brännan hade ännu ingen småbjörk hunnit växa upp, och där var mycken val. Men de sågo att denna bränna var i hela sin vidd en enda stor höbärande äng. Brännan var beväxt med sia. Det var en sibränna, där sia växte rottjock och så hög, att den nådde karlarna till knäna. Till detta äng skulle man redan följande dag begiva sig att slå. Men där måste man slå med de korta träliarna. Nästa dag begav man sig till brännan. Johan och Magnus slog. Sigrid räfsade samman det torra sihöet i högar, och Johan Rask själv fick skynda på med att sätta upp hässjor och hässja upp högarna. Men när det led fram på dagen fick han kalla på Magnus för att hjälpa till med hässjningen. I brännan slog man under flera dagar och hässjade upp så stort antal hässjor, att höet ur dem skulle räcka till foder åt hästen och fåren ända långt fram på vintern.

I mitten av augusti månad räknade Johan Rask och hans söner det foder man hade slagit, och då befanns det, att man hade långt mera foder än vad som behövdes för de djur, man hade att vinterföda, och då upphörde man med att slå och gömde undan liarna och räfsorna utom en räfsa för hö och en hässjeräfsa, som fingo stå framme i fähusporten.

På Stalonnäset hade man varken korn att skörda eller potatis att taga upp men ändå hade man det man arbetade med. Man tog sig för att rödja bort vi-deskogen från rödningslandet uppe vid Storån, och därjämte hade man näten ute i sjön och fångade mycken fisk. Man tog sig också före att hugga och rensa upp fodervägar till alla de myrar, på vilka man hade foderhässjor stående. Männen togo också upp ett par små åkrar på slätmarken österom gården och funno att det var ytterst lätt arbete att odla upp åker på denna mark, där de inte ens anträffade stenar av en knytnäves storlek.

Så snart snö hade börjat falla på senhösten, skulle männen forsla ut mycken gödsel från fähuset på åkrarna och utbreda den över åkerfläckarna. På näten, som de satte ut på kvällarna och vittjade på morgnarna, fingo de mycken fisk, men nästan uteslutande blott stora fiskar, som de till det mesta flakade.

Men tiden gick. Det blev Mikaelshelg och hösten var inne. Ingen från Stalonnäs reste till kyrkoplatsen denna högtid, men Johan gick till Lövnäs och hämtade hem hästen, vilken under sommaren hade fått gå på lövnässkogen tillsammans med lövnäsböndernas hästar. Efter Mikaeli ville man ej hava korna, fåren och hästen längre gående ute i skogen underdagarna, ty det gräs som ännu fanns kvar på marken, var brunt och visset, så att det gav blott dålig föda åt boskapen. Man satte därför in kreaturen för vintern i fähuset. Men intill dess att det blev körsnö på marken, måste männen i gården bära hem det foder, som man behövde åt kreaturen i svegabördor från hässjorna på de närmaste myrarna österom Stora Stalonberget.

När nu kreaturen ej längre gingo omkring i skogen, så kunde Johan och Magnus få börja fånga fågel. Utav sönerna till Mats Mikaelsson och Jöns Danielsson hade de unga männen fått lära sig att sätta upp giller för fåg-

larna, och under flera dagar höllo de två bröderna på med att sätta upp flakar och brannar invid stora kvistrika granar, invid myrstackar, uppstjälpta rötter och på de smala renvägarna, som renarna hade trampat upp i alla riktningar inom skogen, och när bröderna hade varit ute och vittjat sina giller, kommo de hem med bördor av fågel. Dessa plockade man icke och åt deras kött, utan hängde upp dem på stänger i rittet och i fähusporten, där de skulle få frysa. Vid denna tid hade man inom socknen börjat få sälja fågel åt den handelsman, som under kyrkhelgerna höll sin handelsbod öppen nere på kyrkoplatsen. När tiden var inne frampå vintern, att man kunde få sälja fåglarna, hade man att taga dessa in i stugan för att låta dem tina upp, så att man skulle kunna få lägga in dessa fåglar till den vackra form, som handelsmannen fordrade, att den fågel skulle hava, vilken han skulle köpa upp. Under denna tid inrättade Johan och Magnus en foderskrinda, som skulle kunna bindas fast på den ena långsläden, och i den skrindan skulle de, så snart tillräckligt djup snö hade fallit, forsla hem foder från skogen och fylla fähusladan därmed och sedan under vintern forsla hem foder i den mån behovet fordrade. Husmodern Sigrid uppmanade sina söner att från bergkanten bära hem en vid, men tunn stenhälla till stugurittet och resa upp hällan därinne och även bära dit stenar, som man skulle kunna lägga upp hällan på, så hon hade något att grädda bröd på, då hon erhöll mjöl att baka av. allt smör, som kär-

När den tid närmade sig att sjöarna skulle frysa till, så att isen på dem bleve farbar, satte man in såar i stugan och Rask täljde då till träspadar, vilka han hyvlade och skar väl vassa i den hyvlade änden. Nu tog man ned bark från stängerna under stugans tak. Varje särskild bark bröt man nu sönder i små flisor och lät dessa flisor falla i såarna. När dessa voro fyllda med barkflisor, så stampade och bearbetade man barkflisorna i såarna med spadarna, så att barkflisorna krossades sönder till grovt pulver, och hällde detta pulver i strigsäckar. Under flera dagar krossade man bark och hade till sist en hel rad av säckar fyllda med finfördelad bark. Så snart det gick för sig att köra till Strömnäs, lade Rask alla dessa säckar i käppskrindan och skjutsade i väg med säckarna till Strömnäs och skaffade sig tillåtelse att på byns kvarn få mala all barken till mjöl. Det tog dagar

och nätter för Rask att mala all barken till mjöl, men så hade han ett stort antal säckar med barkmjöl att skjutsa hem till Stalonnäs med. Man lade in den stora stenhällan i spiseln uti stugan. Sigrid stöpte deg av barkmjöl i ett stort tråg. Man eldade under den på stenar uppställda hällan, så att den blev het, flyttade bordet från fönstret fram till spiseln för att få använda det till bakebord, och på bordet bakade Sigrid barkbröd och gräddade det på den heta stenhällan, och hon sysslade med detta arbete i flera dagar. Sedan bräckte hon alla de kakor, hon hade bakat, och vek samman varje kaka på samma sätt, som det var vanligt i byarna att vika mäldbrödkakorna, och den stora massan av kakor, hon hade bakat, städade man upp på bredda hyllor i rittet. Man hade nu nog av bröd för vintern.

Men snön på marken blev djup. Brannarna och flakarna i skogen översnöades, och i dem var intet mera att få. Alla tre männen ställde då upp riphag, i vilka de satte upp trådsnaror, utefter sjöstränderna och i dalarna, och Rask hade köpt hem en stor bunt harsträng och nu satte han och sönerna ut harsnaror på stigarna, som löpte fram i alla väderstreck i skogen runt nybygget, och ripor och harar i mängd fingo männen bära hem till gården. Riporna lade man samman till försäljning och hararna tog man skinnen av, och deras kött kokade man och åt. Denna vinter levde man i Stalonnäs av barkbröd, fisk, tät- och tunnmjolk samt av harkött. Man led ingen brist på mat och allt smöret, som kärnades i gården, åt man upp såsom sovel till kokt och torr fisk. Rask var mycket belåten med sitt hem och levnadssättet i gården. Mor Sigrid var mycket belåten med att man hade flyttat från Stöde upp till Stalonnäs och sönerna och Stina funno sig väl tillrätta i det nya hemmet. År in och år ut levde man på liknande sätt i detta hem.

Till kyndelsmässodagen begav sig Rask med den fågel man hade fångat hittills under vintern till Volgsjöplatsen och sålde den där. Blott en ringa penning erhöll han för varje fågel, men för all fågeln tillsammans blev det en liten summa. Hos handelsmannen köpte Rask blott några få småsaker för ett par riksdaler, men under hemfärden lyckades han få köpa en spinnrock, skrubbor och ullkardor. Mycket förnöjd blev hans hustru, då hon fick taga emot dessa saker, då hennes gubbe kommit hem. Nu skulle hon få börja spinna

tråd och garn av den ull, hon hade klippt av fåren.

På senvintern följande år köpte Rask nere i byarna vid Storsjön en åtting sättpotatis och en åtting säderkorn. Detta utsäde skulle han och hans husfolk utplantera och så på de två åkrar om vid pass ett åttingsland i vidd, som han och hans söner hade upparbetat, och under den kommande våren satte de potatis på den ena och sådde korn på den andra lilla åkern. På det lilla potatislandet kom parkålen upp grön och frodig, och på kornåkern spirade halmen upp om än späd och gles. Men då någon från gården gick förbi de små åkrarna strax före midsommar, så såg denne att potatisblasten låg svart utefter marken. Blasten var bortfrusen i grund och botten. När tiden för kornskörden var inne på sensommaren, stod halmen gles och späd på den lilla kornåkern, och i de mjuka axen fanns icke ett enda korn. Johan Rask övertygades nu om, att han hade utvalt åt sig ett alldeles odugligt åkerodlingsland. Ingen åker tog man hädanefter upp, och de två åkrarna fingo växa igen.

Under den nu instundande sommaren fick Johan Rask mottaga utslag från K.B. rörande nybygget Stalonnäs. Utslaget hade utfallit den 5 juli 1834. I utslaget tillkännagavs, att nybygget var beviljat till anläggning och Johan Rask var antagen till första åbo på detta krononybygge och med utslaget följde åt Johan Rask inrymningsbrev därå. Genom detta utslag medgavs åt nybyggaren 20 års frihet från skatt och ränta, men det skulle åligga honom att verkställa byggnads- och odlingsarbete för minst 22 riksdaler och 50 öre riksmünt årligen. Men Rask brydde sig icke om att odla upp någon åker och ej heller byggde han upp några fler hus på sin gård. Han redde sig gott med de hus han redan hade. Blott litet rödningsarbete blev verkställt på rödningslandet uppefter Storån.

Under en av de följande vintrarna gjorde Rask en färd med häst ned till Laxbäcken, där han tog in och lånade hus i en av gårdarna. Under kvällen frågade husmodern Rask, huru det började gå för honom och hans husfolk att bo och kunna leva på Stalonnäset. Rask svarade: "Det är väl ingen konst att leva, då en har fisken, barkbrödet och kratja." Därmed ville han säga att det mötte ingen svårighet att leva, då man hade fisken, barkbrödet och kreaturen att leva av.

Johan Rask gjorde ej sällan utfärder till byarna utefter Malgomajsjöns södra sida, men hans hustru och barn kommo sällan ut från hemmet i Stalonnäs. Blott en eller högst ett par gånger om året kommo sig dessa ut till någon grannby eller till kyrkoby, och ytterst sällan kom någon från en grannby till Stalonnäs. Folket på detta nybygge hade icke närvägen till grannbyarna. Till närmaste grannbyn i sydväst, Lövnäs, var vägen mer än en mil lång och till grannby i nordväst, Eriksberg, var vägen lika lång. Men det började se ut som om stalonfolket skulle få en granne vid nordvästra änden av Stalonsjön på tre frärdedels mil från Stalonnäs. En lappman vid namn Gustaf A. Rvidsson hade där börjat upparbeta krononybygget Däres, vilket några år tidigare hade blivit utsynat åt en annan lappman, men hade fått ligga i lägervall under några års tid. Vid denna tid bodde dalkarlen Erik Olsson såsom åbo på nybygget Eriksberg vid Fatsjön. Erik Olsson hade av någon anledning kommit på den tanken, att en ganska vidsträckt och rikt gräsbärande myr på den södra sidan av Fatsjön, hade blivit utsynad och lagd både under Eriksbergs och Stalons nybygge. Erik Olsson tog sina synehandlingar med sig och begav sig på skidor till Stalon, och där jämförde han och Johan Rask de båda nybyggenas syneprotokoll och anläggnings-utslag, och det visade sig, att myren var lagd under båda nybyggena. Nu blev frågan den, vilket nybygge och vilken nybyggare skulle denna myr för framtiden tillhöra. De båda gubbarna överenskommo att frågan om myren skulle så avgöras, att den av dem, som under kommande sommar först kom till myren och hann med att börja slå på den, han skulle vara rätter ägare till myren, och till hans nybygge skulle myren för all framtid höra och lyda. Så överenskommo de två männen i all vänskaplighet och förtrolighet. Sommaren och slåttandtiden var inne. Johan Rask och hans slättesfolk bestämde sig en dag att begiva sig till den där myren, som var lagd under bägge nybyggena och slå den, ifall den icke redan var slagen. Men just i den stund, då detta slättesfolk kom till myren, så kom också Erik Olsson och hans slättesfolk i samma avsikt. Båda nybyggarna hade infunnit sig alldeles samtidigt vid myren. Vem av dem skulle nu myren tillhöra? Där om tog sig de båda gubbarna en

funderare. Men då sade Erik Olsson; "Hör du karl, vi spanna ihop och brottas om myren". Detta var Johan Rask med om. De två nybyggarna kommo överens om, att de skulle gå ut på myren och brottas där. De kommo även överens om att ingen av dem skulle slå tjuvben för den andra eller använda något annat knep. och ingen av dem skulle låta sig upphetsas till vrede, men den av dem, som lyckades kasta sin motståndare ned på den blöta myren, honom och hans nybygge skulle myren tillhöra för all framtid. De båda männen gingo ut på myren, fattade om varandra och togo till att brottas. Bådas slåttessfolk skulle vara vittnen till kampen. Båda togo i av all kraft, men ingen förmådde kasta omkull sin motståndare, och båda blevo svettiga och trötta. De släppte då varandra och gingo till backen och satte sig där, drogo till sig slåttesskontarna och började äta och förstärka sig. Men då de hade ätit och vilat sig, gingo de åter ut på myren, höggo tag i varandra och brottades av all kraft men kände sig efter en stund trötta, släppte varandra och gingo till backen för att vila sig, men gingo efter vilan för tredje gången ut på myren och togo till att brottas, men nu lyckades det för Erik Olsson att kasta Rask ned på blötmyren. En stora byns inbyggare, så har man tingat sådana Erik Olsson hade segrat i kampen med Rask. Honom och hans nybygge skulle myren hädanefter och för all framtid tillhöra. Johan Rask och hans slåttessfolk togo sina slåttessaker och begåvo sig till en myr längre österut och började slå den, och Erik Olsson slog myren som han hade kämpat med Rask om.

Under höstvintern var det högst besvärligt att komma fram till byarna längre ner vid Storsjön. Men Jillesen och översta sträckan av Storsjön, som voro mycket grunda sjöar, fröso tidigt på höstvintern och blevo farbara. Nu kom Johan Rask på den tanken, att han skulle taga sig för att köra på isen över dessa grunda vatten till en vik västerom Röttarbäckens utlopp i Malgomajsjön och fortsätta från den viken genom en gles skog och över småmyrar till Röttarsjön och över denna sjö till dess östra ände, då han sedan hade att köra över sammanhängande myrar ända till Lövnäs, därifrån han kunde fortsätta färden efter den kyrkoväg, som bönderna i

Lövnäs hade upprepats till Strömnäsviken och över denna vik till Strömnäs. Från den byn hade han att färdas på god väg, stucken över myrar och vikar till byarna längre ned efter sydstranden av Malgomajsjön. Denna Johan Rasks gamla väg har man färdats efter ända fram till dess att landsvägar började anläggas i fjälltrakterna ovan Malgomajsjöns övre ände under 1900-talet. På Stalonnäset levde Rask och hans familj i lycka och ostörd ro år efter år fram genom tiden. Men så kom under en höstvinster en olycka, som förde med sig den mest bittra sorg över Johan Rask och hans hustru och barn. Det var i slutet av oktober månad det året. Nästa söndag var Helgamässöndagen, d.ä. Allhelgonadagen, första söndagen i november månad. I alla större byar inom Vilhelmina socken har man allt sedan gammal tid under eftermiddagen, kvällen och natten denna dag firat en fest, som man har kallat Helgamässkalaset. Alla fullväxta i byn ha satsat penningar och gåvor för anskaffande av mat och dryck för gästerna vid detta kalas. Alla i byn boende hava varit självskrivna gäster. Men vanligt har ock varit att till helgamässkalaset i byn inbjuda gäster från småbyarna i den stora byns närhet. Har man icke haft spelmän bland den stora byns inbyggare, så har man tingat sådana från andra byar. Vid kalaset ha de äldre männen fått dricka kaskar, de yngre supar av brännvin och kvinnorna ha bjudits på vin av de unga män och kvinnor, vilka varit uppassare vid tillställningen. God mat har man fått äta under aftonen och även kaffe har vankats. Men huvudsaken har varit att både äldre och yngre hava gjort lekar och dansat utefter kvällen och framöver natten. Vid småbyarna ovanom Malgomaj- och Vojmsjön hava knappast några helgamässkalas firats. *en flicka har ligga i fähusporten, till dess att isen på*

På lördagsaftonen före helgamäss-söndagen denna höstvinster ankom till gården på Stalonnäset en ung flicka och en vallpojke från en av byarna längre ned vid Storsjön. Flickan sade sig ämna i gossens sällskap begiva sig till nybygget vid Däres för att se, hur de i det nybygget firade helgamässhögtiden. Flickan och gossen stannade över natten i Stalonnäs och flickan ansatte ihärdigt sönerna i gården att giva henne färdssällskap till Däres på söndagsmorgonen. Johan ville icke begiva sig från hemmet, men Magnus lovade att följa med till Däres, dit de tre anlände på söndagseftermiddagen. Men

i Dåreshemmet var icke den minsta anordning till helgamässdagens firande att lägga märke till, ty de, som bodde i Dåres voro ytterst fattiga och le-
do tidtals svår nöd. De tre ungdomarna stannade emellertid kvar i Dåres,
till dess det började skymma på aftonen. Flickan och hennes följeslagare
gåvo sig på vandring utefter Stalonsjön på isen, men de höllo sig närma-
re stranden, ty de visste icke huruvida isen var tillräckligt bärkraftig.
Men av någon anledning gick Magnus något längre ut från stranden än de
andra två, och plötsligt brast isen under honom, och hansjönk ned i vattnet.
Flickan och gossen förlorade, då de sågo vad som hänt, all besinning och
företogo intet till hjälp åt den, som hade gått ned sig på isen, utan de
satte av springande av alla krafter unefter sjön, och då de med andan i
halsen kommo ini stugan på Stalonnäset, skreko de fram, att Magnus hade
gått ned sig i isen. De i stugan träffades vid dessa ord som av ett åsk-
slag, och vad var nu att göra? Mörkret var tätt utomhus. Intet hade man att
lysa sig med. Man kunde ej annat göra än sitta uppe i bedrövelse till dess
det började lysa svagt av dagen på morgonen. Johan Rask och Johan togo då
yxor i händerna och skyndade upp på Stalonsjön. Lätt var för dem att hitta
stället, där Magnus hade gått ned. De högg och rensade undan isen, och då
morgonljuset blev starkare, sågo de Magnus ligga död på sjöbotten. Vattnet
över honom var föga mer än tre alnar djupt. Männen gingo in i skogen och
högg åt sig stänger på vilka de högg av kvistar till hakar och med des-
sa stänger och deras hakar kunde de draga upp den döde ut vattnet, varefter
de buro honom på sina armar till hemmet. Sonen var död. Man förfärdigade en
kista åt Magnus. I den fick han ligga i fähusporten, till dess att isen på
sjöarna blev fullt farbar, då de förde sonen och brodern till kyrkogården
i Vilhelmina, där den unge mannen blev begraven. Men föräldrarna och sysko-
nen gråto och sörjde Magnus under lång tid. ~~pte denne att taga upp en åker~~
Johan Rask var redan en äldre man, då han började bygga sig och de sina
hem på Stalonnäset, och nu hade många vintrar och somrar förflutit sedan
dess. Rask hade uppnått ganska hög ålder, och nu föll det honom in, att han
ville företaga en resa till sin hemsocken nere i Medelpad för att där få
träffa sin äldsta dotter och sina ungdomsbekanta. Mor Sigrid och Johan

tillstyrkte gubbens resa, och sedan det hade blivit lämpligt snöföre utrustades den gamle mannen till färden. Han skulle åka i sin gamla kyrkskrinda efter gårdens häst till Stöde socken. Johan fyllde skrindan med gott hästfoder och Sigrid ordnade till matsäck av vad som fanns i huset för resan. Över höet i skrindan lades de bästa sängkläderna, man ägde i gården. Hästen spändes för skrindan. Gubben Rask tog avsked av de sina, satte sig i skrindan och körde iväg på sin långa resa ned genom landet och kom välbehållen fram till den by i Stöde socken, där hans äldsta dotter bodde. Hon hade blivit gift med en bondeson, vilken fått emottaga hemmanet efter sin fader. Dottern och hennes man stodo sig gott och hade en stor väl inredd gård. Hos sin dotter stannade Johan Rask. Men när han bott hos sin dotter i fjorton dagar, insjuknade han svårt, och efter några få dagar var han död. Han blev begravnen i kyrkogården vid Stöde kyrka. Huruvida Johan Rask hade kommit ihåg att taga de röda strumporna med sig på resan, så att dessa blevo dragna på hans fötter efter hans död, därom vet sägnen intet att berätta. Efter sex veckors väntan fingo de anhöriga underrättelse om att husbonden var död. Huru denna underrättelse mottogs av dem, som voro kvar på Stalonnäset, är nog lätt att förstå. Bergelsson & Kroka, och blev Johan, sonen, som icke behöll namnet Rask efter sin fader utan kallade sig rätt och slätt Johan Johansson. Övertog nybygget och sökte införsel i det samma. Denne man tog sig till att flytta gården från Stalonnäset till det nya gårdsstället vid åkerodlingsmarken nedanför Stora Stalonbergets branta stup. Johan Johansson byggde där upp en ny stuga mellan två jättestora stenblock. Stugan timrade han upp i två våningar. I nedra våningen inredde han fähus åt sina kreatur, och i övra våningen inredde han bostad åt sig själv och sina anhöriga. Olof Olofsson i Lövnäs berättade, att han under en veckas tid var hos Johan Johansson och hjälpte denne att taga upp en åker på ett backplan. De hunno under veckan odla upp ett åttingland. Jorden de odlade bestod av röd bördig mylla, och mycken sten hade de icke att arbeta med, men åkermarken var en sammanhängande bråte av grov nedfallen tallskog,

rötter och stubbar. Männen hade ett tungt arbete med att hugga av alla de grova trädstammarna, bryta upp rötterna och stubbarna och vräka allt vad de högg av och bröto upp in på den upparbetade åkerytan. Då de avslutade arbetet på lördagskvällen, var den åker, de hade odlat upp, övertäckt av ett lager bråte, som i höjd nådde odlarna till axlarna. Denna bråte antände Johan Johansson. När bråten var nedbrunnen, låg ett tjockt leger av aska över åkerstycket. Johan Johansson förde litet gödsel på åkerstycket och under följande vår sådde han korn på denna åker. På den åkern fick han en riklig skörd. Halmen blev ovanligt lång och axen voro långa och mycket grova. Ur denna halm fick han tröska korn, som var tungt och grovt som salt.

Johan Johansson odlade ej mera än denna åker. Han kunde ej trivas på nybygget vid bergkanten. Han sålde hälften av nybygget till Jakob Persson från Skansholm och den andra hälften sålde han till Mats Matsson från Strömnäs och flyttade sedan till Åsele och blev där bonde i en by inom den socknen.

Johan Rask och Sigrids yngre dotter Kristina eller Stina blev med tiden gift med Mats Andersson, en son till Anders Bergelsson i Kroksjö, och blev husmoder på enstaka gården Kroksjö. Genom Kristina leva ännu inom Vilhelmina socken avkomlingar efter Johan Rask och hans hustru Sigrid.

Även i Alanäs församling finns efterlevande till Johan Rask. Eva Johanna Mattsdotter (Harr 93) härstammar genom sin mor från Stalonnäs. Se följande ansedel:

Mats Andersson född 1829 13/5, Kroksjö, Vilhelmina, bonde
gift 1852 med

Kristina Johansdotter född 1828 14/12 från Stalonnäs

Barn:

d Marta Stina	f. 1854 22/2
s Johan	f. 1855 21/3
s Mattias	f. 1856 1/10
d Sigrid Katarina	f. 1858 24/2
s Anders	f. 1859 16/7

d Gertrud	f.1862	2/1	
d Anna Agata	f.1863	27/8	
d Eva Johanna	f.1864	23/12	se Harr 93
d Linnea Albertina	f.1866		död samma år
s Magnus Albert	f.1868	2/7	
d Olivia Lovisa	f.1869		död samma år

Mats Anderssons föräldrar var Anders Bergelsson, född 1802 22/4, från

Kroksjön och hans hustru Marta Mattsdotter född 1797.

Anders Bergelsson var dalkarl. Familjen bodde först i Heligfjäll men flyttade därefter till Kroksjön. Det berättas att familjen hade det fattigt och besvärligt. Husfadern själv var starkt religiös men också ganska vidskeplig. Varje söndag höll han bön och läste ur postillan för sitt husfolk och andra, som kom till hans lilla nybygggarstuga, men han läste ej på bokspråk utan på ett tungomål, som var sammansatt av mora-, tåsjö- och vilhelminadialekt, varför hans predikningar ej var särdeles lätta att uppfatta.

Sonen Mats Andersson var en ovanligt förståndig och kunnig man. Han var en av de första i trakten, som höll sig med tidning, och han hjälpte folk med att skriva brev och inlagor av olika slag.

esbergbolaget..

Geologen tog med sig omkring 50 kg prover från tio olika spränghål. Proverna ska analyseras vid bolagets laboratorier i Stråssa. Om cirka 10 månader räknar bröderna Mattsson med att analysen skall vara klar.

- Geologen sa inte mycket. Han fick leta som han ville, och vi frågade inte ens om hans åsikt om fyndigheterna. Det är ingen idé, för man får ändå inget svar, säger Erik Mattsson.

Henry Mattsson har länge känt till att området skulle kunna innehålla flusspat. I somras upptäckte han malmen i Flåsjön, fem mil från Harrsjö-området.

Dit hade malmen förts med inlandsisen. Henry och Erik Mattsson fortsatte undersökningarna och upptäckte att det verkligen fanns flusspat i Harrsjö-området. Fyndigheterna utades in hos bergmästarämbetet i norra distriktet

Flusspat vid Harrsjön. Gruvbrytning inom fem år.....

Den 26 april 1963. Den har alltså en inmutningspunkt och från den får man ett område med 200 meters radie.

Förekomst av flusspat har upptäckts utanför den lilla byn Harrsjön i norra Jämtland. Om malmen visar sig finnas i sådana mängder att brytning är lönsam, har Sverige fått sin första flusspatbrytning. Malmen finns så vitt känt är bara i Italien i Europa och importeras därifrån liksom från Mexiko till Sverige.

- Om de inmutade områdena visar sig vara brytningsvärda, då är gruvdriften igång inom fem år. Det säger bröderna Erik och Henry Mattsson, som mutat in fem områden i trakten av Harrsjön. Det är för kopparkis, som områdena mutats in, men den intressanta fyndigheten är flusspat, ett ämne som används bl.a. i framställning av metaller och i den kemisk-tekniska industrin. Flusspat kan enligt gruvlagen inte mutas in, så området har fått mutas in för kopparkis.

Flusspatkoncentrationen i Harrsjö-området är hög. 12,5 procent har den nått upp till på den vittrade marknivån. Enligt expertis är koncentrationen alltid betydligt högre längre ner i marken.

På onsdagen besöktes bröderna Mattssons inmutningar av en geolog från Grängesberg-bolaget.

Geologen tog med sig omkring 50 kg prover från tio olika spränghål. Proverna ska analyseras vid bolagets laboratorier i Stråssa. Om cirka 10 månader räknar bröderna Mattsson med att analysen skall vara klar.

- Geologen sa inte mycket. Han fick leta som han ville, och vi frågade inte ens om hans åsikt om fyndigheterna. Det är ingen idé, för man får ändå inget svar, säger Erik Mattsson.

Henry Mattsson har länge känt till att området skulle kunna innehålla flusspat. I somras upptäckte han malmen i Flåsjön, fem mil från Harrsjö-området. Dit hade malmen förts med inlandsisen. Henry och Erik Mattsson fortsatte undersökningarna och upptäckte att det verkligen fanns flusspat i Harrsjö-området. Fyndigheterna mutades in hos bergmästarämbetet i norra distriktet

i Luleå. Fem cirkelrunda områden med 200 meters radie mutades in. Så går det till enligt lag. Man har alltså en inmutningspunkt och från den får man ett område med 200 meters radie.

Grängesbergsbolaget blev intresserat av fyndigheten. Bolaget kontaktade Norrlandsfonden. Det ledde till att en geolog sändes upp för att studera fyndigheterna och samla prover.

- Det går inte att bedöma brytningsvärdigheten på det här stadiet, konstaterar bröderna.

- För att kunna göra det krävs omfattande borrhningar. Vad som nu gjorts är att betrakta som grovundersökningar, säger de.

Totalt omfattar fyndigheterna en yta av tio hektar. Den finns på SCA:s domäner, men bröderna Mattsson har fått fem års optionsrätt av bolaget.

- Om malmfyndigheterna sköts på rätt sätt tror jag att framtiden för Norrland ser ljus ut, säger Henry Mattsson.

Bröderna Mattsson har i 20 års tid sysslat med amatörgeologi. Deras intresse har resulterat i flera fyndigheter, den största är uranfyndigheten i Tåsjöområdet. Bröderna upptäckte uranet, men staten har inte velat ge dem äran. I stället har AB Atomenergi uppgetts som upptäckaren av området.

- Men sista ordet är inte sagt ännu, menar bröderna.

Praktiskt taget hela deras fritid går åt till geologin. Henry Mattsson har lönats för mödan med ett delat första pris i 1972 års mineraljakt. Han äger också ett borrh som når ner till cirka 70 meters djup.

- Geologin behöver inte bli så dyrbar, om man sköter den rätt, säger han.

Bröderna härstammar från Västertåsjå. Henry Mattsson bor i Östersund och Erik Mattsson utanför Södertälje. Även deras söner har fått upp intresset för geologin. Henry Mattssons yngsta son Anders deltog i sista undersökningsetappen av Harrsjö-fyndigheterna, som gjordes under påsken och slutfördes på onsdagen med Grängesbergsbolagets geologs besök.

I fjällbyn Harrsjön är den ekonomiska jämlikheten total- männen delar på lönen.

Länstidningen - torsdag 25 januari 1979.

Liksom många andra byar i Norrland har också Harrsjön drabbats av avfolkning, nedlagda affärer och indragning av byskolan.

De barn, som fortfarande finns kvar i byn och börjat skolan, måste åka skol- skjuts till Lidsjöberg eller, om man går i högstadiet, till Gäddede. Högstadie- eleverna i Harrsjön har landets i särklass längsta skolväg, dryga 18 mil varje dag. Poststationen finns ännu kvar. Viola Sörlin är byns postis, och hon har stationen öppen tre dagar i veckan. Tidningar får byborna alla vardagar utom lördagar.

I Harrsjön bor idag mellan 50 - 60 personer i 22 hushåll. Nära hälften är pensionärer. Männen arbetar i skogen som huggare eller maskinförare. Fruarna är inte bortskämda när det gäller jobb. I stort sett är det bara under sommar- säsongen de kan arbeta ihop lite egna slantar, i skogsplantering och annan skogsvård. Fyra av byns fruar har arbete som hemsamariter hos byns äldre. Men annars är det som sagt tunnsått med arbetstillfällen. Någon har tagit anställning i Strömsund men måste då bo där under arbetsveckan, då pendelav- ståndet är nära 8 mil enkel väg.

Byn grundades 1810. En av de första nybyggarna hette Olof Gabrielsson. Han var dalmas och kom närmast flyttande med sin familj från Offerdal. Nere vid sjön röjde han mark för nybygget. Huset byggde han på sluttningen, där byn nu ligger. Hans hustru Brita Ersdotter födde sex barn. Två av dem kom sedan att bli kvar i Harrsjön. Helge Pettersson är den ende nu levande i byn, som har sina anor i rakt nedstigande led från nybyggarfamiljen.

Harrsjön utvecklades successivt. Storhetstiden nåddes på 40-Talet. Då sjöd det av liv i alla stugor. Sextiotalets utflyttningsvåg över Norrland hemsök- te även Harrsjön.

I mitten på 50-talet stoltserade man ännu med två fotbollslag. Vid Häggenås- stafetten på skidor 1956 deltog Harrsjön med tre lag, och de placerade sig som etta, trea och sexa.

Men ungdomen drog söderut. Drygt 100 personer. De hade inte så mycket att välja på, om de ville ha andra arbeten än skogen. Utflyttningen resulterade i att skolan fick slå igen 1961. Några år dessförinnan fanns 30-talet barn i skolbänkarna. 1965 var det så dags för konsumbutiken att slå igen, och i början på 70-talet blev det privathandlarens tur att bomma igen. Nu måste byborna åka till Lidsjöberg, som ligger närmast till, och göra sina matinköp och skaffa drivmedel till bilarna, skotrarna och motorsågarna.

När tiderna blivit bistra har byborna hållit ihop. Som när skogshuggarna 1964 beslutade sig för att dela arbetsförtjänsten lika mellan sig. Avtalskonstruktionen gjorde att de tidvis kunde förtjäna mer än kompisarna. De fick nämligen bättre skogsskiften än de övriga, och de äldre hade inte ork att hugga lika mycket som sina yngre kamrater.

Helge Pettersson var en av initiativtagarna till lika-lön principen. Det gick bra en tid. Sedan "sabbade" bolaget det fina projektet. Bolaget trodde nämligen att det skulle bli mera producerat om var och en som förut jobbade på eget accord. Men 1968 var skogsarbetarnas tålamod slut, och så bildade de ett nytt arbetslag. Även sedan månadslönen infördes 1975 fortsätter de att dela lönen, men bara huggarna. De som jobbar på maskin har inte längre möjlighet att vara med i laget. I dag är det fem huggare som delar lönen. Som mest var man fjorton stycken.

Har då Harrsjön någon chans att överleva?

- Jo, om det blir gruvbrytning så, äger byborna. Men blir det inte det, då kommer Harrsjön nog att dö ut sakta men säkert och bara fungera som paradis för sportstugeägare och turister. Men vem vet, kanske blir det gruvbrytning ändå. I början av 1970-talet hittades en fyndighet med flusspat på Järpåsen. Stora Kopparberg, som äger inmutningen, har provborrat och konstaterat en fyndighet på två kilometers omkrets. Själva byn har Boliden inmutningsrätten på. Byborna har skrivit under och godkänt att provborrningar får genomföras. Någon borrning inne i byn har ännu inte gjorts. Borrningarna på Järpåsen avslutades 1976. Sedan dess har man inte hört något. Men hoppet finns kvar.

- Inte så att någon av oss tänker byta och bli gruvarbetare. Men tänk vilket

ten är totalt bland de yrkesverksamma skogsarbetarna. De delar lönen lika sedan tiotalet år tillbaka. Från: Leo Jonsson, Eskil Strand, Helge Pettersson (numera pensionär), Erik Jonsson, Åke Jakobsson, Osten Eriksson och Tor Haglund.

uppsving det skulle bli här i byn. Då fick vi säkert tillbaka affären och bättre service över huvud taget. nu är vi bortglömda. Turismen som det pratas så mycket om som inkomstkälla, inte tjänar vi något på den, tvärtom. Hit kommer turisterna. det enda de lämnar efter sig sedan de plockat upp alla våra hjortron, fiskat ut våra vatten och skjutit bort allt småvilt, är en massa skräp ute i naturen.

Utvecklingens negativa konsekvenser fortsätter att påverka Harrsjön och dess invånare. Allt fler hus blir öde, ladugårdar stå tomma och kalla. Och kalhyggerna naggar byn i kanten. För bara ett tiotal år sedan hade de långt till avverkningsplatserna, så långt att de låg borta i skogskojar under arbetsveckan

Fotnot: Flusspat är ett mineral som används dels som flussmedel, bl.a. i emalj och glassyr, dels i optiska linser.

□□ Harrsjöborna lever i nära samhörighet och den ekonomiska jämlikheten är total bland de yrkesverksamma skogsarbetarna. De delar lönen lika sedan tiotalet år tillbaka. Fr.v. Leo Jonsson, Eskil Strand, Helge Pettersson (numera pensionär), Erik Jonsson, Åke Jakobsson, Osten Eriksson och Tor Haglund.

Trävarohuggaren.

Hon hade genomgått lappskolan i Arjeplog och drömde om att bli gift med en svensk, vars namn klingade som silversmyckena i hennes flätor men fick aldrig sin dröm uppfylld. I stället födde hon omsider i sin faders kåta i Jogdaberg ett välskapt barn och var lika lycklig för det.

Undret skedde i värsta oföret på våren. Och ungen kunde således icke föras till dopet förrän isarna buro på hösten, ty hon ville inte bära den till Jogdnäsets torftiga kapell, där mäsas hölls endast två gånger om året och dopfunten var av masurbjörk. Hennes barn skulle döpas i en stor vit kyrka och vattenösas i en silver-skål.

Hon hade sålunda god tid att komponera ett vackert namn åt sitt kärleksbarn, en rundkindad och blåögd gosse, och studerade därför almanackan hela sommaren, rådgjorde med sin mor vid kåtaelden och fick omsider ihop ett namn, som gillades av hela familjen. Gossen skulle heta Adrianus Pontifikatius Barkman. Det sista hans faders namn. Denne, en enögd timmerhuggare, dragspelsman och näbbskomakare från Junsele, hade fattat tycke för henne i en timmerkoja på Granökilen, men ej hunnit fram till äktenskapet, vilket Cicilias stränga fader yrkat, ty följande vår drunknade han nämligen i Jogdälven. Hans jordiska stofthydda stod icke att hitta, och den förnäma nomad flickan fick trösta sig vid det minne hon hade av honom. Hon gjorde det också och var lycklig på sitt sätt.

Men vad tiden led påstod sig någon med visshet ha sett hennes fästmans dubbelgångare på ett bröllop i Dajma. Han hade spelat dragspel, ja, samma låtar som Jhonas Barkman brukade spela i livet, dessutom haft näbbskor av precis samma typ som denne plägade sy. Men dubbelgångaren hette Granström, var gift och hade sju barn, bland vilka den äldsta sonen var sexton år och arbetade i lag med sin far som timmerhuggare. Man kunde således icke tänka sig att han var en annan än den han syntes vara, långt mindre sprida det ryktet. Fast hade någon boksynt intresserad gått att forska i kyrkböckerna, skulle denne snart ha funnit, att timmerhuggaren Petrus Granström, gift och fader till sju barn, drunknat för sex år tillbaka. Men ingen människa forskade i dylika onödiga ting på den tiden. Man hade fullt upp med nyttigare göra. Och Cicilia pysslade leende med sin son vid kåtelden, var lycklig och sjöng på än den ena än den andra melodin, att varade livet och häl-

san, visst blev han lik far sin. Visst blev han lik sin far, och trävarohuggare som denne skulle han bli, en makalös sådan i tjänst hos den mäktige patron Källberg i Fjälljö. På granens stam vid källan skulle han ha ett duktigt stycke fruset amerikanskt fläsk hängande, så högt att inte hundarna nådde det. På britsstocken skulle han sitta om kvällarna och slöjda yxskaft, medan kaffet kokade eller kolbullen gräddades, sedan äta kvällsvard, slutligen dra klockan på spiken ovan huvudgården, därpå rulla ut renhuden och lägga sig att sova och drömma om gyllenbruna timmerbroar över moarna. Så ungefär var hennes vaggsång, hennes dröm nu.

Och sonen tycktes arta sig till en ståtlig yngling helt efter hennes sinne. Han steg aldrig på ett par skidor eller svängde en lasso. Han intresserade sig inte det minsta för nomadens angelägenheter, kallade sig trävarohuggarens son och drömde endast om ett par långbyxor instuckna i höga stövelskaft, en islandströja och randig blus, såg på axeln och yxa på armkroken. Han var en stolt natur och betraktade nedlåtande sina jämnåriga, när de ilade på skidor utför branta backar, lekte vargjakt och renskötsel. Han låg inte för dessa lekar.

Och mer än en gång nickade morfadern i tankar över sin soppskål, och lyfte dröjande träskeden till munnen, stundom bekymrad över den bortbyting, men kunde på samma gång icke undgå att erfara en smula stolthet över hans värdiga hållning. För si det där låg nog i blodet. Hans släkt hade alltid varit förmer, fast den gått nedåt på sistone.

Pojken borde få följa sin kallelse. Kanske var den ena gärningen i livet inte mindre än den andra. Skogarna voro stora och mörka, de behövde gallras mellan älvarna, så solen nådde marken och alstrade bättre bete åt renarna. Så blev det större sikt vid vargjakt och inga digra träd att kasta sig förbi, när man ilade fram på skidor.

Sålunda blev Pontifikatlus böjelse så småningom till en dygd. Och samma dag han konfirmerades, gav honom morfadern i konfirmationsgåva de efterlängttade långbyxorna och storstövlarna jämte en Sandvikens stocksåg och silverblank hulluxa beledsagad av följande ord vid storgrytan i kyrkstugan:

- Ja, Pontifikatlus. Nu är du vuxen karl och kan bli det du vill: en duktig trävarohuggare. Och jag lyckönskar dig till gods måltider på mycket fläsk och många flotttdrypande kolbullar.... Och doppa du ditt leverstycke i flott och åt långsamt, så du kan äta mycket. För kanske blir detta det sista storkoket du deltagar i. För när

du tagit på dig trävarohuggarens dräkt, är du inte längre hemma vid kåtaelden och storgrytan.

Alla lyssnade beundrande till hans tal. Och följande morgon gick dottersonen i sin nya habit rak och med spänstiga steg med sandvikssågen på axeln och hullyxan på armkroken, ut i de stora skogarna att ta sin faders arv, förverkliga sin moders dröm och följa sin böjelse.

Och vad tiden led adlade honom hans yrke. Så att slutligen kallades han allmänt trävarohuggaren Pontifikatius Barkman och levde som andra huggare på amerikanskt fläsk, svenskt spisbröd, svart kaffe och tobak.

Under de stora helgerna drack han sig också full som de andra och var då högljudd, som om han drivit en hjord renar framför sig, när han nalkades på byvägen, men somnade vanligen inom kort i en snödriva eller bakom en knut och vaknade nykter med frost i sin strippiga mustasch. Då sköt han rygg och tyckte det var fanken så kallt. Men kölden bekom honom föga, och när helgen var över drog han liksom de andra åter till skogarna att arbeta det långa helgfirandet ur kroppen.

Ännu hade han icke upplevt något av sin faders och moders upplevelse i kojan vid Granökilen. Men andra ord, ännu hade han icke förnummit någon böjelse utöver den han närde för sina fina skogsverktyg. Men så hände sig en vår under flottningen att han blev bekant med Skrap-Hankes dotter, vita Lehna, en fräknig mö med blekgult hår, varför männen skämtade om henne att hon verkade saltad, men fingo den ene efter den andra i den mån de kommo i närmare kontakt med henne, erfara att hon var icke blott saltad utan också pepprad så det sved.

Hon tjänade säterpiga och tyckte att i brist på bättre gick trävarohuggaren för sig och gav honom sålunda, utom alla läckra lördagsförläggningar, tre månader obeskrivlig sällhet. Men hon var icke blott en ostadig kvinna, även med fräkning hjärta, sade man, utan tycktes också nära den uppfattningen atthöjden av kvinnlig tjuskraft var att så noga som möjligt akta sig för varje medgivande, som kunde ge fästmannen den vissheten, att hon stod på hans sida i alla skiften. När han sålunda en dag köpt ringar och föreslog att de skulle förlova sig, just det hon tjuvat om hela sommaren,, stack hon näsan i vädret och riktigt jublade över det ypperliga tillfälle han härmed gav henne att få riktigt trevligt på sitt sätt. Nej tack. Hon ämnade varken förlova sig eller ingå äktenskap med halvlappen Pontifikatius Barkman. Därpå gjorde hon sig riktigt fin och gick raka vägen till Värmlands-Sundins brosslare, en

norrman vid namn Juliua och tog plats hos denne som hushållerska tills vidare.

Då blev den unge trävarohuggaren med ens lika olycklig som han ditintills varit lycklig och beslöt att snarast möjligt lämna denna tvivelaktiga tillvaro, men råkade på väg till älven ett par skogskamrater, vilka varit och löst ut en tröstetår. De förplägade honom, och snart tyckte han att äventyret med Skrapens dotter var bara ett fankens strunt, dränkte så ringarna och somnade på Svana-myren, vaknade följande morgon nykter som ett barn och fattade nu ett annat stort beslut.

Om han dagen förut nästan haft för avsikt att fara samma väg som fadern for på sin tid, med vårfloden till havs eller som rymmare till Dajma, det angick honom inte, så visste han nu en bättre färd. Han skulle ta samma kosa som Petter Jönsson och glömma Skrapens dotter.

Härpå svor han mellan hackande tänder en äkta skogshuggared att detta beslut skulle fullföljas, hur många vänner med kalasväska han nu mötte.

Och så for Pontifikatius till Amerika att glömma vita Lehna för en svart negress eller röd indianska.

I fem vintrar hade han farit som en virvelvind över de stora drivningarna. Som en ljugeld hade hans blanka hullyxa gått genom kvist och tjälad ved, den vargtänta sandvikssågen spottat sågspån vid trädens stammar och sjungit trävarohuggarens volasång i köld och snö. Och om Skrapens dotter inte svikit honom, skulle han ha slagit rekordet denna vinter. Men nu var han icke mera i behov av rekord. Nu gungade han över Atlanten, och tysta stodo patron Källbergs väldiga skogar, snötunga och tysta som saknade de den namnkunnige trävarohuggaren Pontifikatius Barkman.

Men det var jul. Och efter helgen fylldes åter de vita moarna av sågarnas sång och yxhuggens hackspettrumvirvlar och bjällrornas orkester. Småningom var trävarohuggaren endast ett minne även för de gamla vännerna, till vilka han vid avskedet lovat att skriva, men som förgäves väntat brev från honom.

Han skrev icke brev. I stället uppenbarade han sig själv helt plötsligt en vinterkväll på den stora gismusdrivningen, nävhälsade på gamla bekanta som vänner och bröt stundom på engelska så att till och med vännerna menade leende att om han stannat i Amerika ännu ett år (han hade varit borta ett år och tre månader), så torde han ha blivit så urstyv i landets språk att ingen amerikan eller engelsman i världen förstått honom.

Detta kränkte hans medfödda stolthet. Och en man som icke blott upp-

levat olycklig kärlek utan också en lång,prövande resa över Atlanten,,så prövande att det stundom förekommit honom som om alla storkok han varit med om och all den bastanta kosten han tärt som trävarohuggare pockat på uppståndelse från förgängelsen skulle han tåla slikt.Nej,fanken heller.Och vänner som tillåte sig sådant skämt med en yrkesbroder,kommen raka vägen från Amerika,de voro inga vänner,tänkte han,och flyttade till en ensam koja borta från drivningen.

Men knapp hade han installerat sig där,förrän dörren gled upp på sina tröga gångjärn av trä,och Silverrovan,den rika lappen Nils Thomassons runda dotter Gurli från Marsfjäll steg in med sin spetsörade hund i band och sporde muntert,om hon finge logera i hans koja över natten.Hennes hjord hade stannat att beta i lavskogen bortom myren och blev troligen där till morgonen,slutade hon och klev närmare elden.

Han satt på britsstocken,ifärd med att slöjda ett yxskaft medan kaffet kokade,men måste nu stanna kniven på det vita björkämnet och se upp.Han måste se på henne en god stund och glömde rakt att svara.För silversmyckena i hennes flätor glittrade i kapp med rimfrosten,hennes runda kinder glödde,hennes ögon glimmade fulla av leende,och en rad underliga tankar ilade i cirkel genom hans hjärna.Han måste jämföra henne med Skrapens dotter,som bragt honom sådan besvikelse.Men inte ens den gången hon putsade upp sig för att gå till Värmlands-Sundins brosslare var hon så grann och fin som denna Gurli.Och snart nog fick väl brosslaren Julius se hennes verkliga skepnad.För under tiden han,Pontifikatius, var i Amerika flydde karlen från henne hem till Norge.Men för fanken.Nu var det ju fråga om logi.

Visst fick hon logi,genmälte han till sist och reste sig för att klara av kaffepannan,dukade sedan och bjöd henne att dricka och lagade därpå kvällsvar.De åto och drucko mera kaffe.De drucko ur två pannor under kvällen och kommo i det angenämaste samspråk.Hon var glad och hade en ledig tunga,det gladde honom.Och till sist talade de uteslutande sina fäders åldriga språk utan att han en enda gång bröt på engelska,så att hon därför hade svårt att förstå honom.De samspråkade långt in på natten och sovo just ingenting.

Vad en vinternatt gick fort,när man var två så angenämt eniga i allt.

Om morgonen kom som en springande ren,tyckte hon,och steg upp som en sol..Pontifikatius hade redan kokat kaffe och bjöd henne nu den ångande drycken,den fyllda koppen i ena handen,sockret i den andra,slog därpå upp åt sig själv,bläste och drack av fatet som

hon och berättade därunder hur man på båten över Atlanten söp i sig denna dryck av kopp och brände sig stundom duktiga tag i tungan.

Då skrattade hon hjärtligt och tyckte att folk fick alltid betala för sina dumheter av alla slag. För den som inte blåste på en varm dryck måste ju bränna sig på tungan.

När hon så slutligen knöt hundens band vid bältet, drog på sig handskarna och tackade honom för all välfägnad och allt gott han givit henne, var det som om något krympt i hans bröst som hitintills varit så högt och fullt av frimodighet. Och när hon stod på skidorna, nu leende sitt sista farväl till honom, kände han med bävan hur trävarohuggaren inom honom med ens upplöstes och dunstade bort, likt töcknet från ett kärr när solen stiger över bergen. Han måste göra något, absolut göra något, för att rädda den smula som blev kvar av hans hjärtas forna storhet. och grep sålunda hennes handsbeklädda hand, kramade den kraftigt och sade på kornet det han kände denna stora stund:

- Hör du, Gurli. Innan du kilar iväg, så lyssna ännu på ett ord av mig. Jag går just och tänker på en märklig sak: att nu ger jag fan-ken i det här. Om du vill som jag, kom då med det snaraste hit tillbaka med ett par skidor, så blir jag med dig. Gör det, Gurli, så är du snäll.

Hon hörde nog på rösten, att han menade allvar och kastade nu ännu ett leende åt honom till svar på denna hans bön. Så gled hon bort mellan granarna men såg sig om borta på åsen och vinkade åt honom på ett sätt som han med bästa vilja i världen inte kunde misstolka. Och om en timma steg hon åter in till honom nu med ett glimrande leende i ögonen, som om hon ämnat göra honom ett riktigt spratt, och meddelade att hon efterkommit hans önskan beträffande skidorna, om han nu bara kunde stå på dem.

Men hon behövde inte hysa någon farhåga för den saken. Denna konst låg honom i blodet sedan otaliga generationer och sporrades nu av hans moders- och fadersarv från kojan vid Granökilen.

Han rände vid hennes sida och förnam det nu som om som om han befunnit sig på en fest. De följde hjordens tilltrampade väg utför landet, nådde den omsider i skymningen, då den stannat för att finna nytt bete, och gjorde halt vid ackjornas rad, torkade sina döva ansikten och voro vid bästa lynne.

Men så snörde Gurli slutligen upp den sista ackjan och plockade fram en splitter ny lappdräkt med röd tofs i mössan och långa brokiga band, virade om skorna, tor så hela dressen på sina armar och gick före, han följde efter, upp på Svanlidens storstuguvind. Om en halv

timme eller så kommo de tillbaka därifrån, nu han först och lappklädd från topp till tå, och tågsde så raka vägen till till bryggstugan, där den stora järngrytan redan hängde över elden och fyllde rummet med det ljuvligaste löfte om en ymnig och bastant kvälls-
vard.

Sålunda befann han sig nu åter på sina fäders nomadvägar. Och följande jul gifte sig han och Gurli. Då bar han silverkrage och guldbeslaget bälte såsom hela raden hans förfäder burit vid detta högtidliga tillfälle. Hon var ännu grannare ytstyrd, och hans mor glädde sig av hjärtat åt att han förstått gifta sig så rikt. Men han hade ju varit i tjänst hos den mäktige fjällsjökungen, dessutom varit i Amerika och lärt sig engelska. och om hon gissat rätt, hade han naturligtvis friat till Gurli på detta språk. För det lät så levande grant när han tog till att tala på det språket. Fast man icke begrep ett ord, kunde man ändå höra att det var något högst ovanligt som sades. Gurli visste inte hur lycklig hon var som råkat en man som kunnat fria till henne på engelska.

Han hade också bjudit många gäster till deras bröllop, även före detta fästmän Lehna. Men hon var nu som bäst i färd med att gräma sig över sin tredje man, en värmlänning vid namn Son-Olle, som sades ha flytt från henne till Amerika, och således hälsat återbud. Hon hade nämligen hört för sant, att Olle skulle ha varit synlig på Gäddede, och hon var betänkt på att fara dit för att antingen hanka honom eller en ny karl.

Som spelman på bröllopet hade han anställt en ung timmerhuggare från Dajma. vid namn Granström, vilken spelade dragspel, dessutom egendomligt nog precis samma låtar som Jhonas Barkman spelade i livet. Och brudgummens moder tyckte, att han tonade så märkvärdigt vackert, att hon tog plats vid hans sida, torkade ett par tårar ur sina ögon och bad honom spela om en masurka flera gånger. För denna märkvärdiga låt hörde hon för första gången i en koja på Granökilen och skulle aldrig glömma den så länge hon levde.

Trävarohuggaren Pontifikatius Barkman ver nu gift med den vackraste och rikaste flickan på många fjäll. Gurli Thomasdotter gick inte för ro skull under namnet Silverrovan. men han kunde icke se sig mätt på henne och ägnade nu inte en tanke åt den vargtandade sandvikssågen, den blanka hullyxan, vilka verktyg lågo och rostade i kojan på Gismusnäset medan hans trävarohuggarkostym hängde på Svanlidens storstuguvind och tärdes av mal och mögel. Han endast tänkte på henne, och följande vinter hade hon ett par tvillingar nedsnörda i sista ackjan efter den stora hjorden, som drog med knäp-

pande klövar genom patron Källbergs jätteskogar, vilka Pontifikatius Barkman, nu den store nomaden, varit med om att röja.

